

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра психології та соціальної роботи

СОБЧУК Соломія Андріївна

**Інтеграція соціальних послуг для людей
похилого віку / Integration of social services for elderly people**

спеціальність: 231 – Соціальна робота
освітньо-наукова програма – Соціальна робота
Кваліфікаційна робота

Виконала студентка
групи СР-41
С. А. Собчук

підпис

науковий керівник:
к.е.н., доцент,
С. М. Миколіук

підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2024 р.
Завідувач кафедри

А. Н. Гірняк
підпис

АНОТАЦІЯ

Собчук Соломія Андріївна. Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за спеціальністю 231 «Соціальна робота», освітньо-професійна програма «Соціальна робота». – Західноукраїнський національний університет. Соціально-гуманітарний факультет. Тернопіль. 2025.

У роботі детально висвітлено чинники та умови інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку. Здійснено діагностику актуального стану інтеграції соціальних послуг для цієї вікової категорії населення з метою виявлення проблемних аспектів. На основі проведеного емпіричного дослідження, розроблено й експериментально перевірено програму підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Ключові слова: соціальні послуги, соціальний працівник, люди похилого віку, благополуччя, соціалізація, підтримка.

ANNOTATION

Sobchuk Solomiya Andriivna. Integration of social services for the elderly people - Manuscript.

Research for obtaining a bachelor's degree in specialty 231 “Social Work”, educational and professional program “Social Work.” - Western Ukrainian National University. Faculty of Social Sciences and Humanities. Ternopil. 2025.

The paper describes in detail the factors and conditions for the integration of social services for the elderly. The current state of integration of social services for this age group is diagnosed in order to identify problematic aspects. Based on the empirical study, a program to improve the efficiency of integration of social services for the elderly has been developed and experimentally tested.

Keywords: social services, social worker, elderly people, well-being, socialization, support.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ	7
1.1. Поняття, сутність і значення соціальних послуг для людей похилого віку	7
1.2. Вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку	14
1.3. Чинники та умови інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку....	18
Висновок до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УКРАЇНІ	29
2.1. Діагностика актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні	29
2.2. Проблемні аспекти інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні	35
Висновок до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ.....	41
3.1. Програма підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку та її експериментальне апробування	41
3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку	50
Висновок до розділу 3.....	54
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність дослідження проблеми інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку є важливою на сучасному етапі розвитку суспільства. З огляду на старіння населення, яке спостерігається у багатьох країнах світу, зокрема й в Україні, вказане питання набуває особливої значущості. Старіння є невід’ємною частиною демографічного процесу, і з кожним роком збільшується кількість осіб похилого віку, що потребують спеціалізованої соціальної допомоги та підтримки. Водночас, ці люди часто стикаються з низкою труднощів, зокрема із соціальною ізоляцією, погіршенням фізичного та психічного здоров’я, низьким рівнем доходів, що вимагає надання належних соціальних послуг.

Зазначимо, що інтеграція соціальних послуг передбачає створення системи взаємопов’язаних і скоординованих послуг, які мають на меті забезпечення комплексної допомоги для людей похилого віку. Вважаємо, що інтегровані соціальні послуги можуть включати як медичні, так і соціальні, психологічні, культурні та юридичні послуги, що дозволяють людині похилого віку не тільки отримувати необхідну допомогу, але й активно брати участь у суспільному житті. Такий підхід забезпечує не лише покращення фізичного та емоційного стану осіб похилого віку, але й сприяє їхній соціальній інтеграції.

Аналіз наукової літератури (О. Агапова, А. Бондаренко, Н. Бондаренко, К. Вишневсько-Рошковська, В. Войтенко, Т. Голубенко, О. Горецька, а також М. Житинська, І. Жук, Т. Коленіченко, І. Мацько, Ю. Мацкевич, В. Микольченко, Ш. Надіршвілі, О. Щотка та ін.) та спостереження за сферою надання соціальних послуг людям похилого віку вказують на недостатню координацію між різними установами та організаціями, що надають названі послуги. Зазвичай соціальні послуги надаються через різні канали – державні, громадські та приватні структури, і відсутність чіткої взаємодії між ними може призводити до дублювання послуг або відсутності їх надання в тому обсязі, в якому вони потрібні особам похилого віку. Водночас важливо враховувати, що потреби людей похилого віку є досить різноманітними та багатогранними, тому важливо,

щоб усі соціальні послуги, що надаються означеній категорії громадян, були комплексними, доступними та зручними.

З огляду на вказані виклики, інноваційний підхід до інтеграції соціальних послуг є надзвичайно важливим. Він дозволяє не тільки забезпечити належну соціальну підтримку для людей похилого віку, але й забезпечити ефективність використання ресурсів, зменшуючи витрати та підвищуючи якість надання послуг. Інтеграція дозволяє створити єдину платформу, де люди похилого віку можуть отримувати комплексну допомогу, звертаючись лише до одного центру, що значно полегшує доступ до послуг і зменшує бюрократичні бар'єри. Особливо важливим є й упровадження інноваційних технологій, які можуть значно полегшити процес надання послуг. Системи електронного урядування, онлайн-платформи та цифрові сервіси можуть забезпечити людям похилого віку можливість швидко отримати необхідну інформацію та послуги. Вони можуть сприяти зменшенню соціальної ізоляції, покращенню доступу до медичних послуг і навіть забезпечити можливість дистанційного моніторингу здоров'я.

Значущість інтеграції соціальних послуг полягає і в тому, що в сучасному світі все більше уваги приділяється соціальній справедливості та правам людини. Люди похилого віку є однією з найбільш уразливих категорій населення, і забезпечення їм доступу до всіх необхідних послуг є важливою частиною реалізації прав людини. Невідповідність рівня наданих послуг потребам цієї категорії осіб може призвести до погіршення їхнього стану здоров'я, зниження якості життя та навіть до зростання рівня смертності серед людей похилого віку. Важливим аспектом є необхідність адаптації соціальних послуг до потреб різних груп осіб похилого віку, враховуючи їх фізичні та психологічні особливості. Це дозволить не тільки покращити якість соціальних послуг, але й зробити їх більш доступними, наблизити до конкретних потреб аналізованої категорії громадян.

Отож констатуємо: дослідження проблеми інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку є надзвичайно важливим, оскільки вона дає змогу знаходити нові шляхи вирішення проблем, з якими стикаються люди старшого віку, забезпечуючи їм належний рівень соціальної підтримки. Водночас така інтеграція сприятиме загальному покращенню життєдіяльності цієї категорії

населення, зниженню рівня соціальної ізоляції та підвищенню якості життя. Урахування перелічених аспектів дозволить розробити ефективні механізми інтеграції соціальних послуг, що відповідають потребам сучасного суспільства. Відтак актуальність проблеми, її теоретична значущість й істотна важливість для соціальної практики зумовили вибір нами теми кваліфікаційної роботи – **«Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку»**.

Об’єктом дослідження є соціальні послуги для людей похилого віку як феномен соціальної роботи.

Предмет дослідження – особливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Мета дослідження – теоретичне й експериментальне обґрунтування особливостей інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні.

Відповідно до мети, окреслено такі **завдання дослідження**:

1. Визначити поняття, сутність і значення соціальних послуг для людей похилого віку.
2. Виявити вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку.
3. Охарактеризувати чинники та умови інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.
4. Провести діагностику актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні та виявити її проблемні аспекти.
5. Розробити й апробувати програму й рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз соціальної, психологічної, соціологічної, медичної літератури з проблем надання соціальних послуг для людей похилого віку; *емпіричні* – анкетування з метою виявлення актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні; *статистичні* – методи математичної обробки результатів дослідження з метою доведення ефективності розробленої програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Теоретичне значення дослідження полягає в комплексному науково-практичному обґрунтуванні проблеми інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку. Зокрема, визначено поняття, сутність і значення соціальних послуг для людей похилого віку, виявлено вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку, охарактеризовано чинники та умови інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку, запропоновано дієві методи, прийоми, способи і засоби підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Практичне значення дослідження полягає обґрунтуванні, розробці й апробації програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку, а також в розробці відповідних рекомендацій. Здобуті теоретичні і практичні результати дослідження можуть бути використанні соціальними працівниками для удосконалення надання соціальних послуг особам похилого віку, а також здобувачами вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота при підготовці до занять.

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 66 сторінок, з них 57 сторінок основного тексту. Список використаних джерел і літератури налічує 54 позиції, кількість додатків – 1.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

1.1. Поняття, сутність і значення соціальних послуг для людей похилого віку

Необхідність вивчення поняття та значення соціальних послуг для людей похилого віку зумовлена змінами в демографічній ситуації, зокрема старінням населення, яке є проблемою для багатьох країн світу. З кожним роком кількість людей старшого віку збільшується, і вони все частіше стикаються з низкою соціальних, медичних і психологічних труднощів. Соціальні послуги стають важливою складовою підтримки цієї категорії населення, оскільки вони сприяють збереженню гідності, полегшенню повсякденного життя та інтеграції у соціум. Вивчення цього питання є важливим для розробки ефективних механізмів надання допомоги людям похилого віку, що дозволяє забезпечити їхній доступ до необхідних послуг і покращити якість їхнього життя.

Р. Тофтісова-Матерон визначає соціальні послуги як систему заходів, спрямованих на підтримку і поліпшення якості життя осіб, які потребують допомоги внаслідок фізичних, психічних чи соціальних обмежень. Вони включають різноманітні послуги, які забезпечують доступ до життєво важливих ресурсів, допомагають в організації повсякденного побуту і сприяють соціальній інтеграції осіб. Такі послуги можуть надаватися як на індивідуальному, так і на груповому рівні, включаючи догляд, консультації, реабілітаційні послуги, а також допомогу в адаптації до довкілля. Важливість соціальних послуг полягає в тому, що вони не лише задовольняють базові потреби, але й сприяють розвитку незалежності, самостійності та поваги до гідності кожної людини. Соціальні послуги мають виховний та профілактичний аспект, допомагаючи запобігти соціальній ізоляції та покращити психоемоційний стан осіб похилого віку [52].

Як пише О. Міняйло, соціальні послуги – це комплекс заходів, які надаються державними, приватними або громадськими організаціями з метою підтримки та допомоги особам, що знаходяться в складних життєвих ситуаціях.

Вони включають допомогу в догляді за людьми похилого віку, інвалідами, особами з хронічними захворюваннями, а також надаються в разі соціальної ізоляції або сімейних труднощів. Соціальні послуги мають за мету забезпечення мінімальних умов для нормального функціонування цих осіб у суспільстві, включаючи допомогу в побуті, правовий супровід, медичну підтримку та інші послуги. Вони сприяють зменшенню соціальної нерівності та забезпечують рівні можливості для всіх членів суспільства, зокрема тих, хто потребує спеціальної підтримки. Проблема доступності та якості соціальних послуг є однією з важливих тем у сучасному соціальному розвитку, оскільки ефективна система послуг забезпечує покращення загального стану соціальної справедливості [35].

О. Ілляш визначає соціальні послуги як вид підтримки, який надається особам, що потрапили в скрутні життєві обставини і потребують допомоги для забезпечення свого нормального існування. Вони охоплюють різноманітні аспекти: медичну, психологічну, соціальну допомогу, допомогу в реабілітації, підтримку в інтеграції у суспільство. Основною метою соціальних послуг є забезпечення гідних умов життя для осіб, які не можуть самотійно справлятися з життєвими труднощами через старість, інвалідність, хвороби, інші обмеження. Соціальні послуги включають в себе як державне, так і громадське фінансування, при цьому державні програми часто визначають пріоритети надання допомоги найбільш вразливим верствам населення. Важливим елементом цих послуг є не лише фізична підтримка, але й психологічний супровід, що дозволяє людям зберегти відчуття самотійності та залучення до соціальних процесів [20].

За словами Ю. Горемикіної, соціальні послуги – це організовані види допомоги, що надаються фізичним особам для покращення їхнього соціального, економічного та психологічного стану. Це може включати надання матеріальної підтримки, допомогу в організації побуту, догляд за людьми похилого віку, інвалідами та іншими соціально вразливими категоріями населення. Ключовим аспектом соціальних послуг є їхня доступність та відповідність потребам користувачів, адже вони повинні бути орієнтовані на конкретну ситуацію кожної особи, враховуючи її індивідуальні потреби та проблеми. Ці послуги сприяють соціалізації, знижують рівень соціальної ізоляції та забезпечують базовий рівень

підтримки, який дозволяє людині залишатися активною частиною суспільства. Зростаюча кількість людей похилого віку та осіб з обмеженими можливостями підвищує значущість таких послуг у сучасному світі, де важливо забезпечити гідні умови для всіх громадян [8].

Констатуємо, що соціальні послуги передбачають організоване надання підтримки людям, які через свої фізичні або соціальні обмеження потребують допомоги в повсякденному житті. Вони включають в себе широкий спектр послуг: медичну допомогу, догляд, юридичні консультації, психологічну підтримку, допомогу в пошуку житла та інші види допомоги, які сприяють покращенню умов життя і соціальної адаптації. Однією з основних цілей соціальних послуг є допомога в подоланні соціальної ізоляції, наданні рівних можливостей для реалізації потреб і бажань людей, зокрема осіб похилого віку або з обмеженими можливостями. Соціальні послуги допомагають не тільки підтримувати фізичне здоров'я, але й забезпечують психоемоційну підтримку, що дозволяє людям похилого віку відчувати себе частиною суспільства. Їхня ефективність залежить від того, наскільки комплексно вони підходять до вирішення конкретних потреб особи та чи є вони доступними і своєчасними.

Що стосується соціальних послуг для людей похилого віку, то С. Бондар визначає їх як систему заходів, спрямованих на забезпечення гідних умов життя осіб старшого віку, які потребують допомоги внаслідок фізичних, психічних або соціальних обмежень. Вони включають догляд, медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку, організацію побуту та забезпечення доступу до культурних і соціальних ресурсів. Основною метою таких послуг є покращення якості життя людей похилого віку, надання їм можливості для збереження самостійності та активної участі в суспільному житті. Це дозволяє їм зменшити рівень соціальної ізоляції, підтримуючи емоційне і психічне здоров'я. Важливою їх складовою є підтримка сімей, які доглядають за людьми похилого віку, що дозволяє полегшити їхню повсякденну працю [2].

Як пише Д. Горелов, соціальні послуги для людей похилого віку охоплюють комплекс заходів, спрямованих на підтримку фізичного і психологічного здоров'я осіб старшого віку, а також надання допомоги в

організації їхнього побуту. Це включає в себе медичні послуги, соціальний супровід, організацію харчування та побутового догляду, допомогу у виконанні повсякденних завдань, таких як покупки або прибирання. Окрім того, соціальні послуги надають підтримку в адаптації до змін у життєвому середовищі, наприклад, у випадку переїзду в спеціалізовані заклади, такі як геріатричні пансіонати. Вони можуть включати юридичну допомогу, допомогу в оформленні документів, соціальну підтримку у вигляді консультацій. Такий підхід дозволяє людям похилого віку відчувати себе частиною соціуму, що сприяє їхній соціалізації та зменшенню рівня ізоляції [9].

На думку М. Житинської, соціальні послуги для людей похилого віку є ключовими для забезпечення їх благополуччя в умовах старіння та соціальних змін. Вони включають комплексну соціальну допомогу, що охоплює медичну, психологічну та соціальну підтримку, догляд за здоров'ям, соціальну реабілітацію, а також допомогу у вирішенні побутових та фінансових питань. Такі послуги покликані не тільки забезпечити необхідний догляд, але й підтримати людей похилого віку в їхньому прагненні до активної життєвої позиції, надаючи їм можливість брати участь у громадському житті. Оскільки з віком люди можуть стикатися з фізичними або когнітивними обмеженнями, соціальні послуги сприяють покращенню їхньої соціальної адаптації та якості життя, дозволяючи зберігати незалежність у повсякденних справах. Таким чином, ці послуги є важливим інструментом для полегшення життя та забезпечення гідності осіб старшого віку [17].

Соціальні послуги для людей похилого віку, як стверджує Т. Коленіченко, забезпечують індивідуальну та групову підтримку, що дозволяє людям старшого віку отримувати необхідну допомогу в різних сферах їхнього життя. Це може включати догляд за здоров'ям, організацію піклування, надання юридичних та психологічних консультацій, допомогу в організації побуту, а також сприяння у соціальній адаптації. Важливою метою таких послуг є збереження самостійності та гідності людини, навіть коли вона стикається з фізичними чи психологічними труднощами. Зокрема, соціальні послуги надаються як у домашніх умовах, так і в спеціалізованих установах, таких як геріатричні пансіонати, де створені умови

для повноцінного догляду та підтримки. Підтримка соціальних працівників та медичного персоналу дозволяє значно покращити якість життя літніх людей і зменшити рівень їхньої соціальної ізоляції [23].

Н. Ліфарєва стверджує, що соціальні послуги для людей похилого віку мають на меті забезпечення комплексної підтримки осіб старшого віку, які потребують допомоги у зв'язку з фізичними, психічними чи соціальними обмеженнями. Вони включають догляд, медичні послуги, організацію побуту та активності, а також допомогу в інтеграції в соціальне середовище. Поряд з базовими потребами, такими як харчування та догляд, соціальні послуги сприяють розвитку активної участі старших людей в житті громади через організацію культурних та соціальних заходів. Вони також передбачають психологічну підтримку, допомогу в адаптації до нових умов життя, а також юридичне та фінансове сприяння для забезпечення прав людини на старість. Завдяки таким послугам, люди похилого віку можуть зберігати високий рівень життя, зменшуючи соціальну ізоляцію, підтримуючи відчуття незалежності [30].

Значення соціальних послуг для людей похилого віку досить істотне, оскільки вони передбачають необхідну підтримку одній з найбільш вразливих категорій населення. Старіння населення є глобальним явищем, і з кожним роком кількість осіб похилого віку збільшується, що робить питання забезпечення їхнього благополуччя надзвичайно актуальним. Люди похилого віку часто зустрічаються з фізичними, психічними та соціальними обмеженнями, що вимагають належної допомоги. Соціальні послуги забезпечують не лише підтримку у вирішенні побутових та медичних проблем, але й сприяють інтеграції людей похилого віку в суспільство, зменшуючи рівень їхньої соціальної ізоляції.

Один з основних аспектів значення соціальних послуг для цієї вікової групи полягає в тому, що вони дозволяють підтримувати їхню фізичну та емоційну незалежність. З віком багато людей стикаються з фізичними обмеженнями, які ускладнюють виконання повсякденних завдань, таких як прибирання, приготування їжі або особиста гігієна. Соціальні послуги, які поєднують допомогу в догляді, доставку продуктів або медикаментів, надання

консультацій та послуг з медичної реабілітації, дають змогу старшим людям зберігати самостійність у виконанні цих завдань. Це не лише полегшує їхнє життя, але й знижує ризик розвитку депресії та інших психічних розладів, що часто виникають через відчуття безпорадності та ізоляції [32].

Соціальні послуги є вкрай важливими для забезпечення доступу людей похилого віку до медичних послуг. З віком зростає ймовірність виникнення різних хронічних захворювань, таких як гіпертонія, діабет, артрит, а також порушення психічного здоров'я, що вимагає регулярного медичного нагляду. Соціальні працівники та медичні спеціалісти можуть надавати підтримку в організації медичних оглядів, прийомів ліків, реабілітаційних процедур і психологічних консультацій. Важливість таких послуг важко переоцінити, оскільки вони сприяють збереженню здоров'я, продовженню активного віку і підвищенню якості життя. Однак соціальні послуги для людей похилого віку не обмежуються медичною допомогою; вони включають емоційну підтримку та соціалізацію, які є не менш важливими для здоров'я старших людей [16].

Іншою важливою складовою соціальних послуг для людей похилого віку є забезпечення соціальної інтеграції. Багато осіб старшого віку, через відсутність родичів або друзів, часто опиняються в ізоляції. Тут доречно впроваджувати такі соціальні послуги як організація груп для старших людей, заходи для розвитку хобі, культурні та освітні програми, які дозволяють їм залишатися активними і залученими до суспільного життя. Це сприяє зниженню рівня самотності, покращенню психоемоційного стану та розвитку відчуття приналежності до суспільства. Крім того, соціальні послуги можуть допомогти старшим людям зберігати соціальні зв'язки, що є важливим аспектом боротьби з депресією та іншими психічними розладами, які можуть виникати через соціальну ізоляцію.

Важливим є значення соціальних послуг у забезпеченні права людей похилого віку на гідне життя. Держава і суспільство мають моральний обов'язок забезпечити належний рівень життя своїх громадян, зокрема осіб старшого віку. Надання соціальних послуг є важливим елементом реалізації прав людини, зокрема права на здоров'я, освіту, гідність і соціальну підтримку. Це дозволяє людям похилого віку не лише задовольняти свої базові потреби, але й брати

участь у житті громади, здійснювати свої соціальні функції та залишатися важливою частиною суспільства. Соціальні послуги створюють можливості для забезпечення рівних умов для всіх громадян, зокрема для тих, хто стикається з фізичними та соціальними труднощами в старості [27].

Однією з ключових задач соціальних послуг для людей похилого віку є також підтримка родин, які здійснюють догляд за старшими людьми. Догляд за літніми родичами є важким завданням, яке часто потребує значних зусиль і ресурсів. Соціальні послуги можуть надавати підтримку родинам через навчальні програми, консультування, тимчасові послуги догляду, щоб допомогти сім'ям краще справлятися з обов'язками по догляду та уникати вигорання. Це дозволяє не лише полегшити навантаження на родичів, але й створити більш здорове і гармонійне середовище для старших людей [32].

З огляду на перелічені аспекти, соціальні послуги для людей похилого віку мають безпосереднє значення для підвищення рівня життя, зміцнення здоров'я, покращення психоемоційного стану та інтеграції у суспільство. Вони сприяють збереженню незалежності, активності та самостійності, що є важливим для старших людей, особливо коли вони стикаються з обмеженнями, пов'язаними з віком і здоров'ям. У свою чергу, це дозволяє покращити їх існування, сприяючи емоційній стабільності та зниженню рівня стресу та тривоги [37].

Загалом соціальні послуги є важливим компонентом підтримки людей похилого віку, який забезпечує їм не лише необхідну фізичну допомогу, але й емоційну та соціальну підтримку. Вони дозволяють людям похилого віку відчувати себе частиною суспільства, зберігати активність і гідність, що є важливим для їхнього загального благополуччя та щастя. Водночас важливість розвитку ефективних систем соціальних послуг полягає в забезпеченні їхньої доступності, якості та відповідності потребам цієї категорії громадян.

Отже, поняття і значення соціальних послуг для людей похилого віку є ключовими для забезпечення їхнього благополуччя та інтеграції в суспільство. Соціальні послуги сприяють підтримці фізичного і психічного здоров'я, покращують якість життя і допомагають подолати труднощі, пов'язані з віковими змінами. Вони надають людям похилого віку можливість отримувати

необхідну допомогу, зберігаючи гідність і незалежність. У зв'язку з істотними демографічними змінами та збільшенням чисельності цієї категорії населення, ефективне надання соціальних послуг стає надзвичайно важливим для забезпечення рівних умов і соціальної справедливості.

1.2. Вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку

Необхідність вивчення вікових та психологічних передумов надання соціальних послуг для людей похилого віку обумовлена специфічними потребами указаної категорії населення, зокрема фізичними, емоційними та соціальними змінами, що супроводжують старіння.

Зазначимо, що вікові зміни, такі як зниження фізичних можливостей, послаблення когнітивних функцій та зміни в соціальній ролі, вимагають особливого підходу до надання допомоги та підтримки. Психологічні фактори, такі як депресія, самотність, страхи та стреси, також значно впливають на процеси адаптації літніх людей до змін у їхньому житті. Тому важливо досліджувати, як ці вікові та психологічні чинники впливають на ефективність соціальних послуг і розробляти відповідні стратегії надання допомоги, що сприятимуть кращій інтеграції людей похилого віку в суспільство та покращенню їхнього загального благополуччя [54].

Вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку є надзвичайно важливими для формування ефективних стратегій підтримки та адаптації цієї категорії громадян у сучасному суспільстві. Старіння є природним процесом, але він супроводжується численними змінами, що впливають як на фізичний стан людини, так і на її психологічний і соціальний добробут. З віком люди часто стикаються зі зниженням фізичних можливостей, зокрема зменшенням рухливості, погіршенням зору та слуху, а також розвитком хронічних захворювань. Це створює певні труднощі у повсякденному житті, що вимагає надання спеціалізованих соціальних послуг, здатних задовольнити основні потреби літніх людей, включаючи медичний догляд, допомогу в побуті

і соціальну підтримку. Оскільки з віком змінюються потреби в обслуговуванні, створення системи соціальних послуг має на меті не тільки полегшення побутових труднощів, але й активну участь у соціальному житті громади [46].

Зміни, що відбуваються у фізичному стані людини похилого віку, можуть бути різними за характером та інтенсивністю, проте всі вони обумовлюють необхідність надання спеціалізованої допомоги. Наприклад, зменшення рухливості та порушення координації можуть призводити до труднощів у виконанні простих щоденних завдань, таких як прибирання, прання чи приготування їжі. Це вимагає від соціальних працівників організації відповідних послуг, що включають допомогу в домашніх справах, надання послуг транспортування або забезпечення доступу до медичних процедур [10].

Однак вікові зміни не обмежуються лише фізичними аспектами; вони також торкаються когнітивних функцій. Зниження пам'яті, концентрації уваги, а також розвиток деменції можуть значно ускладнити сприйняття навколишнього світу та взаємодію з іншими людьми. Це вимагає надання соціальних послуг, орієнтованих на підтримку психічного здоров'я та забезпечення належної допомоги для адаптації до нових умов життя. Тому послуги з догляду за людьми похилого віку повинні бути багатогранними і охоплювати всі аспекти життя.

Психологічні аспекти старіння є ще одним важливим чинником, який слід враховувати при розробці соціальних послуг для людей похилого віку. З віком люди можуть відчувати зниження самопочуття через втрату близьких, обмеження в соціальних зв'язках та зміну ролі у суспільстві. Часто виникає відчуття самотності, яке може супроводжуватися депресивними настроями та зниженням мотивації до активного життя. Це може призвести до соціальної ізоляції, що в свою чергу погіршує загальний стан людини. Психологічна підтримка є необхідною складовою соціальних послуг, оскільки вона допомагає людям похилого віку зберігати оптимістичний настрій, долати труднощі старіння та адаптуватися до змін у їх житті. Психологи, соціальні працівники та консультанти можуть надавати допомогу через різні методи, такі як тренінги з покращення самооцінки, групи підтримки, а також індивідуальні консультації. Психологічна допомога сприяє також розвитку соціальних навичок, що

дозволяють літнім людям краще взаємодіяти з оточенням, що є важливим для збереження здорового психічного стану [5].

Важливою психологічною передумовою є зміни в емоційній сфері людини похилого віку. З віком часто спостерігається зростання рівня тривоги, пов'язаної з фінансовими труднощами, змінами в соціальних ролях або наближенням смерті. Ці емоційні стани можуть посилювати почуття безпорадності та страху перед майбутнім, що також впливає на здатність людини адаптуватися до нових умов. Соціальні послуги в такому випадку повинні включати не тільки фізичну допомогу, але й емоційну підтримку, що сприятиме зниженню рівня тривоги та депресії. Важливою складовою психологічної підтримки є також забезпечення можливості літнім людям залишатися активними та взаємодіяти з іншими, адже соціальна активність є важливою для підтримки психічного здоров'я. Крім того, емоційна підтримка через спеціалізовані курси або групи може допомогти в адаптації до старіння та зменшити психоемоційні труднощі [12].

Вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг також включають потребу в індивідуалізації підходу до кожної людини похилого віку. Кожен літній чоловік або жінка має свої унікальні потреби, що залежать від фізичного здоров'я, психологічного стану та соціального оточення. Тому для надання ефективних послуг важливо враховувати не лише вік, але й індивідуальні особливості людини, її звички, потреби та уподобання.

Наприклад, деякі люди похилого віку можуть відчувати потребу в більшій фізичній допомозі, інші – у психологічній підтримці, а деякі можуть потребувати надання допомоги у вирішенні правових та фінансових питань. При цьому індивідуалізований підхід є запорукою того, що соціальні послуги дійсно будуть ефективними і допоможуть людині похилого віку зберегти незалежність і гідність. Врахування цих аспектів дозволяє формувати умови для збереження активності та самодостатності старших людей, що є важливими для їхнього належного психоемоційного та фізичного стану [25].

Окрім того, надання соціальних послуг має враховувати не тільки вікові та психологічні передумови, але й соціальні аспекти старіння. Важливо, щоб люди похилого віку відчували себе частиною суспільства і мали доступ до

різноманітних соціальних та культурних заходів. Це сприяє їхній адаптації, зменшує рівень ізоляції та покращує їхнє загальне самопочуття. Такі послуги можуть включати організацію різних клубів за інтересами, культурних подій, освітніх програм, які дозволяють літнім людям зберігати активність і відчувати себе потрібними. Соціальні послуги для людей похилого віку мають створювати умови для покращення якості життя і забезпечення соціальної інтеграції. Це також включає підтримку їхнього зв'язку з родиною та друзями, адже взаємодія з близькими є важливим фактором для підтримки психологічного здоров'я [27].

Загалом, вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку визначають не тільки необхідність цієї допомоги, але й характер і зміст послуг. Вони підкреслюють важливість індивідуального підходу, врахування фізичних, психологічних і соціальних аспектів старіння, а також необхідність створення умов для повноцінної соціалізації та емоційного благополуччя. Лише комплексний підхід до надання соціальних послуг дозволить людям похилого віку зберегти якість життя, знизити рівень самотності та ізоляції і підтримати їх у процесі адаптації до нових умов життя. Це дозволить забезпечити не лише фізичну допомогу, а й емоційну та соціальну підтримку, що є запорукою активного і здорового старіння [36].

Отже, вивчення вікових та психологічних передумов надання соціальних послуг для людей похилого віку є ключовим для розуміння потреб цієї категорії населення та забезпечення ефективної підтримки. Вікові зміни, такі як зниження фізичних можливостей і когнітивних функцій, а також психологічні аспекти, включаючи депресію, самотність та стрес, вимагають індивідуалізованого підходу до надання допомоги. Врахування перелічених чинників дозволяє не лише підвищити ефективність соціальних послуг, але й створити умови для збереження гідності, активності та соціальної інтеграції людей похилого віку. Таким чином, дослідження вікових і психологічних аспектів є необхідним для розробки оптимальних стратегій надання допомоги, що сприятиме покращенню якості життя літніх людей та їхньому емоційному благополуччю.

1.3. Чинники та умови інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку

Необхідність вивчення чинників та умов інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку зумовлена постійно зростаючою кількістю людей цієї категорії у суспільстві, що вимагає комплексного підходу до забезпечення їхніх потреб. Інтеграція соціальних послуг є важливим аспектом для забезпечення якості життя літніх людей, адже вона включає в себе не лише надання базових послуг, таких як медичний догляд або допомога в побуті, але й сприяє соціальній інтеграції, психологічній підтримці та покращенню емоційного стану. Вважаємо, що урахування різноманітних чинників – від економічних до культурних, – а також визначення умов, за яких соціальні послуги будуть ефективними, дозволить розробити стратегії покращення доступу до таких послуг.

Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку є необхідною умовою забезпечення гідного життя, збереження здоров'я та активної участі в суспільному житті. Чинники, що визначають успіх цієї інтеграції, включають як економічні, так і соціально-психологічні аспекти, адже процес надання допомоги людям похилого віку потребує урахування їх індивідуальних особливостей, фізичних та психологічних потреб. Чинники інтеграції соціальних послуг включають доступність, якість, комплексність, індивідуалізацію обслуговування та ін. Одним з ключових моментів є забезпечення доступу до різних видів послуг, серед яких соціально-побутові, психологічні, медичні та економічні послуги, які мають на меті створення сприятливих умов для літніх людей [48].

Соціально-побутові послуги забезпечують основні потреби людей похилого віку, що включають доставку продуктів харчування, медичних засобів, надання патронажних послуг, допомогу в організації побуту. Важливим є надання транспорту для переміщення до медичних установ або інших соціальних закладів. Ці послуги дозволяють зменшити фізичне навантаження на людей похилого віку та забезпечують їм можливість вести самостійне, хоча й підтримуване, життя. Однак інтеграція цих послуг потребує ефективної координації між різними установами, що надають таку допомогу, а також між місцевими органами влади та громадськими організаціями [49].

Психологічні послуги є важливими, оскільки вони сприяють підтримці психічного здоров'я людей похилого віку. Психологічна підтримка допомагає боротися з депресією, самотністю, тривожністю, що часто супроводжують старіння. Психологи та соціальні працівники можуть допомогти у подоланні кризових ситуацій, таких як смерть близьких або втрати фізичної незалежності. Однак для ефективного надання таких послуг важливо, щоб вони були доступними на постійній основі, а також щоб люди похилого віку мали змогу отримувати психологічну допомогу в будь-який час, коли виникає необхідність.

Соціально-медичні послуги є важливим елементом у забезпеченні здоров'я людей похилого віку. Усі медичні послуги, починаючи від профілактики та лікування до реабілітації, повинні бути інтегровані в систему соціального обслуговування, щоб забезпечити безперервну та ефективну допомогу. Це включає регулярні медичні огляди, допомогу в організації лікувальних процедур, реабілітацію після хвороб та операцій, а також доступ до лікарських засобів. З урахуванням того, що літні люди часто мають хронічні захворювання або обмежену мобільність, надання соціальних послуг у поєднанні з медичною допомогою дозволяє забезпечити ефективне лікування та підтримку [52].

Соціально-економічні послуги мають велике значення для людей похилого віку, оскільки вони допомагають забезпечити фінансову підтримку та задоволення базових потреб, таких як оплата житлово-комунальних послуг, отримання натуральної або грошової допомоги. Це дозволяє літнім людям підтримувати незалежність, зберігаючи при цьому необхідний рівень життя. Важливо, щоб ці послуги були доступними та надавались без бюрократичних бар'єрів. Юридичні послуги, що включають консультації щодо прав літніх людей, захист прав на пенсії та допомогу в оформленні документів, також є складовою інтеграції соціальних послуг для цієї категорії громадян [44].

Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку потребує тісної взаємодії між різними установами та службами. Це дозволяє створити єдину систему підтримки, яка буде комплексно охоплювати всі потреби літніх людей – від медичних та побутових до психологічних та правових. Для цього необхідно враховувати як фізичні, так і психологічні зміни, що відбуваються з віком, а

також соціальні аспекти, такі як доступність інфраструктури та соціальна підтримка. Важливо, щоб люди похилого віку мали доступ до різноманітних послуг у будь-який час і могли отримувати допомогу в будь-якому середовищі – вдома, в соціальних установах або в медичних закладах [32].

Поряд з цим, важливою умовою інтеграції є адаптація соціальних послуг до змін у потребах та вподобаннях літніх людей. Розробка та впровадження нових форм соціальних послуг, таких як дистанційна медична допомога, психологічні консультації онлайн або платформи для соціалізації, допомагає зробити послуги більш доступними та зручними. Такі послуги повинні бути гнучкими та адаптованими до різних рівнів потреб, враховуючи особливості кожної людини похилого віку. Також важливим чинником є розвиток інфраструктури для старших громадян, зокрема доступність громадського транспорту, будівель і установ для людей з обмеженими можливостями [48].

Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку є надзвичайно важливою для забезпечення їхнього благополуччя та гідного існування. Одним із основних чинників, що визначають ефективність цієї інтеграції, є доступність послуг для всіх осіб, незалежно від місця проживання чи соціального статусу. Соціальне обслуговування може здійснюватися в різних формах, що включають надання послуг на дому, в стаціонарних закладах, через денні та тимчасові установи. Згідно з Законом України «Про соціальні послуги», одна з умов інтеграції – забезпечення комплексного підходу до надання допомоги людям похилого віку, що включає медичні, психологічні, побутові та соціальні послуги.

Одним із важливих чинників є матеріальна допомога, яка може надаватися у вигляді натуральної або грошової допомоги для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Це допомагає старшим людям задовольняти основні потреби, такі як їжа, житло, медикаменти та інші необхідні речі. Також важливим є надання соціального обслуговування на дому, що дозволяє людям похилого віку залишатися в звичному середовищі, отримуючи необхідну допомогу без необхідності покидати власний будинок [49].

Територіальні центри надання соціальних послуг також відіграють значну роль у забезпеченні доступу до соціальних послуг, організовуючи допомогу на

місцях. Вони часто стають важливими осередками для надання допомоги людям похилого віку, включаючи медичне обслуговування, психологічну підтримку та соціальні послуги. Однією з умов успішної інтеграції є те, щоб люди похилого віку мали змогу звертатися за допомогою без зайвих труднощів і не відчували себе ізольованими від суспільства. Крім того, важливим аспектом є забезпечення персоналу відповідними знаннями та навичками, щоб вони могли надавати допомогу на високому рівні та враховувати індивідуальні потреби кожного [4].

Згідно з українським законодавством, перелік соціальних послуг для людей похилого віку не обмежується лише основними послугами, що дає можливість для постійного вдосконалення і розвитку цієї сфери відповідно до нових соціальних реалій. Так, послуга соціального супроводу, представництва інтересів, медіація та кризове втручання є важливими інструментами для забезпечення прав літніх людей і захисту їх інтересів. Врахування таких чинників, як рівень соціалізації, стан здоров'я, матеріальний стан та психологічні потреби, дозволяє формувати індивідуальні стратегії для кожного клієнта.

Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку є надзвичайно важливим процесом, що передбачає адаптацію наданих послуг до специфічних потреб цієї групи населення. Одним із важливих чинників у цьому процесі є наявність чіткої правової та нормативної бази, яка регулює стандарти надання соціальних послуг. У період з 2013 по 2017 рік наказами Міністерства соціальної політики України було затверджено декілька Державних стандартів, що охоплюють різні аспекти соціального обслуговування, зокрема для людей похилого віку [38]. Серед них відзначимо Державний стандарт стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності (від 29.02.2016 № 198), який є одним із важливих документів для забезпечення належного догляду за людьми похилого віку в установах соціального обслуговування. Цей стандарт визначає основні вимоги до надання догляду і підтримки осіб, які не можуть самостійно обслуговувати себе. Зокрема, важливою частиною цього процесу є Державний стандарт паліативного догляду (від 29.01.2016 № 58), що забезпечує підтримку людей похилого віку на останніх етапах їхнього життя. Цей стандарт включає в себе надання медичних і

соціальних послуг для полегшення страждань, що дозволяє літнім людям отримати необхідну підтримку у важкий час. Не менш важливим є Державний стандарт соціальної послуги профілактики (від 10.09.2015 № 912), який визначає стандарти для надання допомоги людям похилого віку в рамках превентивної роботи. Цей стандарт сприяє своєчасному виявленню проблем здоров'я, соціальних та психологічних потреб, що дозволяє забезпечити більш ефективну інтеграцію старших людей у суспільство. Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах (від 31.03.2016 № 318) є ще одним елементом, що може впливати на інтеграцію соціальних послуг для людей похилого віку. Він охоплює підтримку осіб, що перебувають у кризових ситуаціях, і дозволяє створити умови для їхньої соціальної адаптації та підтримки. Значну роль у процесі інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку відіграє Державний стандарт соціальної послуги консультування (від 02.07.2015 № 678). Він сприяє наданню професійної допомоги та консультацій з питань соціальної підтримки, правових послуг та інших аспектів життя літніх людей. Це дозволяє їм краще орієнтуватися в соціальних послугах і обирати найбільш підходящі для себе варіанти допомоги. Поряд з цим, у системі соціальних послуг для людей похилого віку важливим є впровадження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів (від 30.12.2015 № 1261). Цей стандарт дозволяє забезпечити захист прав літніх людей і представляти їхні інтереси в органах державної влади та інших установах. Не менш важливими є Державний стандарт соціальної послуги соціальної інтеграції випускників інтернатних закладів (установ) (від 29.06.2016 № 1067) та Державний стандарт соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці (від 21.09.2016 № 1044), оскільки вони орієнтовані на підтримку людей похилого віку в процесах соціалізації та інтеграції в активне життя. З метою покращення якості життя людей похилого віку важливо також враховувати Державний стандарт кризового та екстреного втручання (від 01.07.2016 № 716), який передбачає надання термінової допомоги людям похилого віку в разі виникнення кризових ситуацій. Важливим аспектом є забезпечення доступу до соціальних послуг через механізми медіації. У цьому

контексті відзначимо Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) (від 17.08.2016 № 892), що дозволяє вирішувати конфлікти та сприяти вирішенню проблем у сфері надання соціальних послуг для людей похилого віку.

Важливим чинником є інтеграція соціальних послуг у єдину систему, де кожен вид послуг взаємодіє з іншими, забезпечуючи таким чином комплексний підхід до підтримки людей похилого віку. Це вимагає належної організації роботи між різними установами – медичними, соціальними, юридичними та психологічними – для забезпечення безперервної та цілісної допомоги. Додатково важливим є створення умов для доступу до інформаційних послуг, що дозволяє літнім людям отримувати необхідну інформацію про доступні соціальні послуги та інші важливі аспекти життя. Важливе значення для інтеграції соціальних послуг має й соціальна інфраструктура, включаючи доступ до транспорту, комунікаційних засобів, а також фізичну доступність установ для осіб із обмеженими можливостями [37]. Зокрема, підтримане проживання, паліативний догляд і медичні послуги потребують особливої організації простору, який би забезпечував зручність та безпеку для людей похилого віку.

Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку є важливим елементом сучасної соціальної політики, спрямованим на забезпечення їхнього гідного життя та підтримку в умовах старіння. Чинниками успішної інтеграції соціальних послуг для літніх людей є наявність законодавчої бази, яка визначає види послуг та умови їх надання, а також комплексний підхід до розв'язання індивідуальних потреб осіб. Згідно з «Переліком соціальних послуг» [41], для людей похилого віку надаються різноманітні види послуг, такі як догляд, соціальна адаптація, реабілітація, медичне обслуговування та психологічна підтримка. Така різноманітність послуг дозволяє максимально врахувати потреби кожної особи в залежності від її життєвих обставин.

Основними умовами інтеграції соціальних послуг є доступність, якість та індивідуальний підхід. Люди похилого віку можуть мати різні потреби: від медичної допомоги до підтримки в організації побуту або психологічної реабілітації. Тому важливо, щоб послуги були адаптовані до конкретних обставин і можливостей людини. Наприклад, догляд на дому або в стаціонарних

умовах є найбільш актуальними для літніх людей, які не можуть самостійно забезпечувати свої потреби, але не бажають покидати своє житло. Водночас інші послуги, такі як денний догляд, паліативний догляд, а також послуга соціальної інтеграції, можуть бути необхідні для тих, хто перебуває в іншій життєвій ситуації, де важлива підтримка соціальної адаптації та реабілітації.

Одним із основних чинників успішної інтеграції є наявність законодавчої бази, яка чітко регламентує перелік послуг і визначає умови їх надання. В Україні відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» від 29.12.2009 № 1417 [39], соціально-побутові послуги визначені як основний вид допомоги людям похилого віку, котрі перебувають у складних життєвих обставинах. Ці послуги включають надання допомоги в приготуванні їжі, доставку медикаментів, виклик лікаря, надання медичних консультацій та інші види підтримки, необхідні для забезпечення належного рівня життя.

Іншим важливим чинником є індивідуальний підхід до кожної особи, оскільки потреби людей похилого віку можуть значно відрізнятися в залежності від їх здоров'я, соціального статусу та життєвих обставин. Тому соціальні послуги повинні бути гнучкими і адаптованими до конкретних ситуацій. Наприклад, деяким людям похилого віку може знадобитися лише незначна допомога в повсякденних справах, таким як прибирання чи доставка продуктів, тоді як інші потребують більш комплексного догляду, включаючи медичні послуги та постійну підтримку. Для ефективної інтеграції послуг необхідно враховувати різні аспекти життя літніх людей, починаючи від фізичного здоров'я до емоційного благополуччя. Умови для інтеграції соціальних послуг для літніх людей також включають доступність і рівень забезпечення цих послуг на території країни. Це питання тісно пов'язане з роботою територіальних центрів соціального обслуговування, які надають ці послуги на місцях. Надання соціальних послуг повинно бути організовано таким чином, щоб доступ до них мали всі громадяни, незалежно від їхнього місця проживання або матеріального стану. Важливою умовою є також наявність належної інфраструктури, що

забезпечує зручний доступ до послуг, таких як транспортні засоби, доступні лікарні та медичні установи, а також інші важливі соціальні служби [44].

Також варто відзначити, що фінансове забезпечення є одним із ключових чинників інтеграції соціальних послуг. Державні органи повинні забезпечувати фінансування цих послуг таким чином, щоб літні люди мали змогу отримувати необхідну допомогу, незалежно від своїх доходів. Законодавчо передбачено, що соціальні послуги можуть надаватися за плату, але важливо, щоб ця оплата була доступною для людей похилого віку, а також існували пільгові тарифи для тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах. Законодавчі ініціативи, спрямовані на полегшення доступу до соціальних послуг для літніх людей, мають бути спрямовані на створення умов для звільнення від плати за них або надання їх за пільговими тарифами для осіб, які потребують цієї допомоги через фінансові труднощі. Це дозволить зробити соціальні послуги більш доступними та ефективними для тих, хто найбільше потребує допомоги [2].

Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку в Україні є важливим кроком до забезпечення гідного життя цієї категорії населення. Одним із головних чинників, що сприяють цій інтеграції, є реформи в соціальній сфері, які активно впроваджуються Міністерством соціальної політики України [34]. Завдяки таким реформам створюються нові моделі надання соціальних послуг, що сприяють підтримці людей похилого віку. Важливим аспектом цих змін є перехід від медичної і благодійної моделей до соціальної, що враховує права літніх людей та їхню активну участь у суспільному житті.

Однією з важливих умов інтеграції соціальних послуг є створення системи сприяння соціальній інтеграції людей похилого віку. Така система має бути спрямована на досягнення та підтримання незалежності літніх людей і їхньої соціальної залученості. Для цього необхідно забезпечити доступність послуг на рівні громади, де кожен користувач послуг має можливість отримувати допомогу відповідно до своїх індивідуальних потреб. Також важливим є створення системи соціальних послуг, орієнтованих на підтримку, а не на захист людей похилого віку, що відповідає новим вимогам часу. Реформа соціальних послуг передбачає двосторонній підхід: з одного боку, забезпечення основних послуг

для всіх громадян, а з іншого – створення спеціалізованих послуг, які сприяють участі людей похилого віку в житті громади. Це включає консультаційні центри, послуги мобільної допомоги на дому, тимчасовий догляд, послуги з фізичної реабілітації тощо. Такі інноваційні послуги сприяють не лише фізичній, але й соціальній активності літніх людей, що є важливим для їхнього благополуччя.

Важливою складовою інтеграції є процес деінституціалізації, який передбачає зміну підходу до надання соціальних послуг. Замість закритих інтернатів та стаціонарних установ, де люди похилого віку перебувають на постійному догляді, система соціальних послуг повинна бути орієнтована на підтримку їхньої соціальної активності. Це дозволяє людям похилого віку залишатися в середовищі, яке їм знайоме, і брати участь у житті громади, що, в свою чергу, покращує їхнє емоційне та фізичне здоров'я. Децентралізація також є важливим чинником для успішної інтеграції соціальних послуг. Перехід від центральної влади до місцевих органів управління забезпечує більш ефективне надання послуг, оскільки місцеві органи влади краще знають потреби своїх громадян і можуть швидше реагувати на зміни в ситуації. Децентралізація надає можливість місцевим органам влади приймати обґрунтовані рішення, що відповідають конкретним потребам літніх людей [21].

Процес децентралізації також дозволяє покращити управління ресурсами, підвищити прозорість і відповідальність у використанні державних коштів. Коли рішення приймаються на місцевому рівні, органи місцевого самоврядування можуть забезпечити, щоб соціальні послуги відповідали реальним потребам людей похилого віку, а також забезпечити більшу доступність послуг, що є критично важливим для цієї вразливої категорії населення. Не менш важливим є розвиток інноваційних технологій для надання соціальних послуг, таких як мобільні додатки для літніх людей, електронні платформи для реєстрації на отримання допомоги, онлайн-консультації з медичними та соціальними працівниками. Це не тільки покращує доступ до послуг, а й дозволяє літнім людям залишатися більш незалежними і менш залежними від фізичних бар'єрів, таких як відстань до установ чи обмеження в русі [24].

Загалом, інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку вимагає комплексного підходу, що включає як законодавчі ініціативи, так і розвиток нових форм надання послуг на рівні громади. У цьому процесі важливими є активна участь громадських і некомерційних організацій, взаємодія з міжнародними партнерами та дотримання принципу рівних прав і можливостей для всіх літніх людей. Впровадження таких змін дозволить значно поліпшити якість життя людей похилого віку та забезпечити їм необхідну підтримку для активного і гідного життя в сучасному суспільстві [9].

Отже, вивчення чинників та умов інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку є необхідним для створення ефективної системи підтримки цієї категорії населення. Зрозуміння економічних, соціальних, психологічних та культурних факторів, що впливають на доступність і якість соціальних послуг, дозволяє розробити стратегії для їх оптимізації та забезпечення максимального комфорту для літніх людей. Урахування індивідуальних потреб, а також створення інтегрованих умов для надання комплексної допомоги сприяє кращій соціалізації, зниженню рівня ізоляції та підвищенню якості життя старших осіб. Тому інтеграція соціальних послуг є важливою умовою для забезпечення гідності та благополуччя людей похилого віку в сучасному суспільстві.

Висновок до розділу 1

1. Соціальні послуги визначено як комплекс заходів, спрямованих на надання допомоги людям, які потребують підтримки через різні обставини, такі як старість, інвалідність, хвороби, соціальна ізоляція чи інші труднощі. Ці послуги можуть бути надані як державними установами, так і неурядовими організаціями, а також можуть включати медичні, психологічні, освітні, культурні та побутові послуги. Соціальні послуги дозволяють людям похилого віку відчувати себе частиною суспільства, зберігати активність і гідність, що є важливим для їхнього загального благополуччя та щастя. Водночас важливість розвитку ефективних систем соціальних послуг полягає в забезпеченні їхньої доступності, якості та відповідності потребам цієї категорії громадян.

2. Вікові зміни, такі як зниження фізичних можливостей і когнітивних функцій, а також психологічні аспекти, включаючи депресію, самотність та стрес, вимагають індивідуалізованого підходу до надання допомоги. Урахування перелічених чинників дозволяє не лише підвищити ефективність соціальних послуг, але й створити умови для збереження гідності, активності та соціальної інтеграції людей похилого віку. Таким чином, дослідження вікових і психологічних аспектів є необхідним для розробки оптимальних стратегій надання допомоги, що сприятиме покращенню якості життя літніх людей та їхньому емоційному благополуччю.

3. Розуміння економічних, соціальних, психологічних та культурних чинників, що впливають на доступність і якість соціальних послуг, дозволяє розробити стратегії для їх оптимізації та забезпечення максимального комфорту для літніх людей. Урахування індивідуальних потреб, створення інтегрованих умов для надання комплексної допомоги сприяє кращій соціалізації, зниженню рівня ізоляції та підвищенню якості життя старших осіб. Тому інтеграція соціальних послуг є важливою умовою для забезпечення гідності та благополуччя людей похилого віку в сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УКРАЇНІ

2.1. Діагностика актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні

Необхідність діагностики актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні зумовлена важливістю забезпечення якісного життя цієї соціальної групи, що стикається з соціальними, економічними та фізіологічними викликами. Враховуючи процеси старіння населення, що супроводжуються підвищенням потреби в соціальних послугах, ефективна інтеграція їх є ключовим фактором підтримки незалежності та соціальної активності людей похилого віку. Оцінка поточного стану системи соціального обслуговування дозволяє виявити проблеми, визначити прогалини та розробити стратегії для поліпшення доступності, якості та ефективності послуг, сприяючи таким чином реальній інклюзії цієї категорії громадян у суспільне життя.

З метою вивчення актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні, було використано анкету, розроблену для опитування соціальних працівників. Дана анкета містить 20 запитань, які охоплюють різноманітні аспекти надання соціальних послуг для людей похилого віку, а також оцінку їхньої доступності та якості. Усі питання анкети спрямовані на те, щоб зрозуміти реальний стан системи надання соціальних послуг цій категорії населення, виявити недоліки й можливі напрямки вдосконалення. Анкета починається інструкцією, яка пояснює респондентам мету дослідження, зазначає конфіденційність їхніх відповідей і закликає до уважності під час заповнення. Це важливо, оскільки анкета збирає думки професіоналів, які безпосередньо працюють з літніми людьми, і має на меті створити загальну картину стану інтеграції соціальних послуг для цієї групи населення. Загалом анкета дозволяє зібрати комплексну інформацію, яка допоможе оцінити стан надання соціальних послуг для людей похилого віку в Україні, виявити проблеми і запропонувати можливі шляхи інтеграції цих послуг.

Охарактеризуємо результати опитування 50 соціальних працівників щодо актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні в розрізі кожного питання анкети.

Згідно з відповідями соціальних працівників на питання «Як ви оцінюєте загальний рівень інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку у вашій громаді?», 50% з них оцінили рівень інтеграції як середній, що вказує на помірний розвиток послуг для людей похилого віку. 24% вважають інтеграцію низькою, а 10% – дуже низькою. Лише 12% вважають інтеграцію високою, і лише 4% оцінили її як дуже високу. Це свідчить про необхідність покращення рівня інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку у громадах.

Згідно з відповідями на питання «Які види соціальних послуг для людей похилого віку, на вашу думку, є найбільш затребуваними в Україні?», такими видами послуг є догляд вдома (76%), медичні послуги (70%), паліативний догляд (32%), соціальна реабілітація (58%) та денний догляд (50%). Рідше згадувались юридичні послуги (30%) та консультаційні послуги (36%), що свідчить про основну потребу осіб похилого віку в медичному та побутовому догляді.

52% респондентів, відповідаючи на питання «Як часто у вашій роботі зустрічаються випадки, коли літні люди потребують більш ніж одного виду соціальних послуг?», зазначили, що літні люди потребують більше ніж одного виду послуг час від часу, 20% – дуже часто, 20% – рідко, а 8% – майже ніколи. Це вказує на високий рівень потреби в комплексному підході до надання соціальних послуг для літніх людей.

50% соціальних працівників, відповідаючи на питання «Як ви оцінюєте доступність соціальних послуг для людей похилого віку у вашому регіоні?», оцінили доступність соціальних послуг як часткову. 28% вказали, що послуги доступні в більшості випадків, 16% – що вони недоступні, і лише 6% вважають їх повністю доступними для людей похилого віку в їхніх громадах.

70% респондентів, відповідаючи на питання «Які з перерахованих послуг найбільше необхідні для людей похилого віку у вашій громаді?», вказали на догляд вдома, 66% – медичні послуги, 60% – паліативний догляд, 54% – транспортні послуги та підтримане проживання (48%). Психологічна допомога

(56%) та соціальна реабілітація (58%) також є важливими соціальними послугами для людей похилого віку.

2% респондентів, відповідаючи на питання «Наскільки ефективно працюють служби денного догляду для літніх людей у вашій громаді?», вважають, що служби денного догляду працюють дуже ефективно, 12% – ефективно, 46% – середньо, 30% – малоефективно, а 10% – зовсім неефективно. Це показує, що служби денного догляду потребують покращення.

Опитані фахівці, відповідаючи на питання «Які проблеми ви найчастіше стикаєтесь при організації соціальних послуг для людей похилого віку?», основними проблемами вважають нестачу фінансування (72%), відсутність кваліфікованих кадрів (56%), бюрократичні перепони (58%), недостатню кількість доступних соціальних послуг (48%) і низьку поінформованість громадян про послуги (50%). Це свідчить про те, що важливо зменшити бюрократичні бар'єри та збільшити фінансування.

52% респондентів, відповідаючи на питання «Як часто ваші клієнти (люди похилого віку) звертаються за допомогою у вирішенні юридичних питань?», зазначили, що їхні клієнти рідко звертаються за юридичною допомогою, 28% – час від часу, 6% – дуже часто, і 14% – майже ніколи.

80% респондентів, відповідаючи на питання «Чи є в Україні достатня кількість послуг паліативного догляду для людей похилого віку?», вважають, що в Україні недостатньо послуг паліативного догляду для людей похилого віку. 10% вважають, що їх достатньо, і ще 10% не знають цієї інформації.

40% респондентів, відповідаючи на питання «Як ви оцінюєте якість послуг соціальної реабілітації для людей похилого віку в вашому регіоні?», оцінюють якість послуг соціальної реабілітації як середню, 28% – як низьку, 12% – як високу, а 20% відзначили, що в їхніх громадах ці послуги відсутні.

70% респондентів, відповідаючи на питання «Як ви оцінюєте роль соціальних працівників у наданні послуг для людей похилого віку?», вважають роль соціальних працівників дуже важливою, 30% – важливою. Ніхто не відповів, що роль соціальних працівників не є важливою.

60% респондентів, відповідаючи на питання «Чи забезпечені люди похилого віку у вашій громаді всіма необхідними технічними засобами для полегшення побуту (наприклад, ходунки, ліфти, адаптовані транспортні)?», вважають, що літні люди майже не забезпечені такими засобами, 28% – частково, і лише 2% вказали, що забезпечення є повним. 10% опитаних не мають чіткої відповіді на це питання.

46% соціальних працівників, відповідаючи на питання «Як часто виникає потреба у психологічній підтримці для людей похилого віку?», зазначили, що потреба у психологічній підтримці виникає час від часу, 30% – дуже часто, 16% – рідко, і 8% – майже ніколи.

Соціальні працівники, відповідаючи на питання «Які зміни, на вашу думку, потрібно впровадити для поліпшення доступу літніх людей до соціальних послуг?», вказали на збільшення фінансування (72%), підвищення кваліфікації працівників (66%), розширення спектру послуг (58%), зниження бюрократичних бар'єрів (54%) і підвищення поінформованості населення (48%).

30% респондентів, відповідаючи на питання «Чи є у вашій громаді послуги для людей похилого віку, які потребують спеціалізованого догляду (наприклад, для людей з інвалідністю, деменцією)?», повідомили, що в їхній громаді є такі послуги, 40% – що частково є, і 30% – що таких послуг немає.

Соціальні працівники, відповідаючи на питання «Які послуги для людей похилого віку вважаєте найбільш ефективними у вашій громаді?», найбільш ефективними визначили послуги догляду вдома (66%), паліативного догляду (60%) і соціальної реабілітації (58%), а також психологічної підтримки (52%).

Відповіді респондентів на питання «Як ви оцінюєте рівень співпраці між державними та приватними організаціями у сфері надання соціальних послуг для людей похилого віку?», показали, що 56% вважають рівень співпраці середнім, 24% – високим, 12% – низьким, і 8% – відсутність співпраці.

Соціальні працівники, відповідаючи на питання «Які послуги соціальної інтеграції найбільш важливі для людей похилого віку у вашій громаді?», виділяють спільні культурні та спортивні заходи (62%) та волонтерські програми

(58%). Психологічні консультації (50%) і соціальна адаптація через навчання новим навичкам (48%) також є важливими.

Соціальні працівники, відповідаючи на питання «Які послуги соціального супроводу є найбільш важливими для підтримки літніх людей у вашій громаді?», найбільш важливими послугами соціального супроводу вважають консультації з соціального забезпечення (64%), послуги працевлаштування (48%) та соціальну підтримку (46%).

Соціальні працівники, відповідаючи на питання «Які, на вашу думку, найбільші бар'єри для ефективної інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку?», основними бар'єрами вважають фінансову нестабільність (72%), бюрократію (58%) та низький рівень обізнаності про наявні соціальні послуги серед населення (50%).

основі результатів опитування визначено три рівні обізнаності соціальних працівників щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку (рис. 2.1).

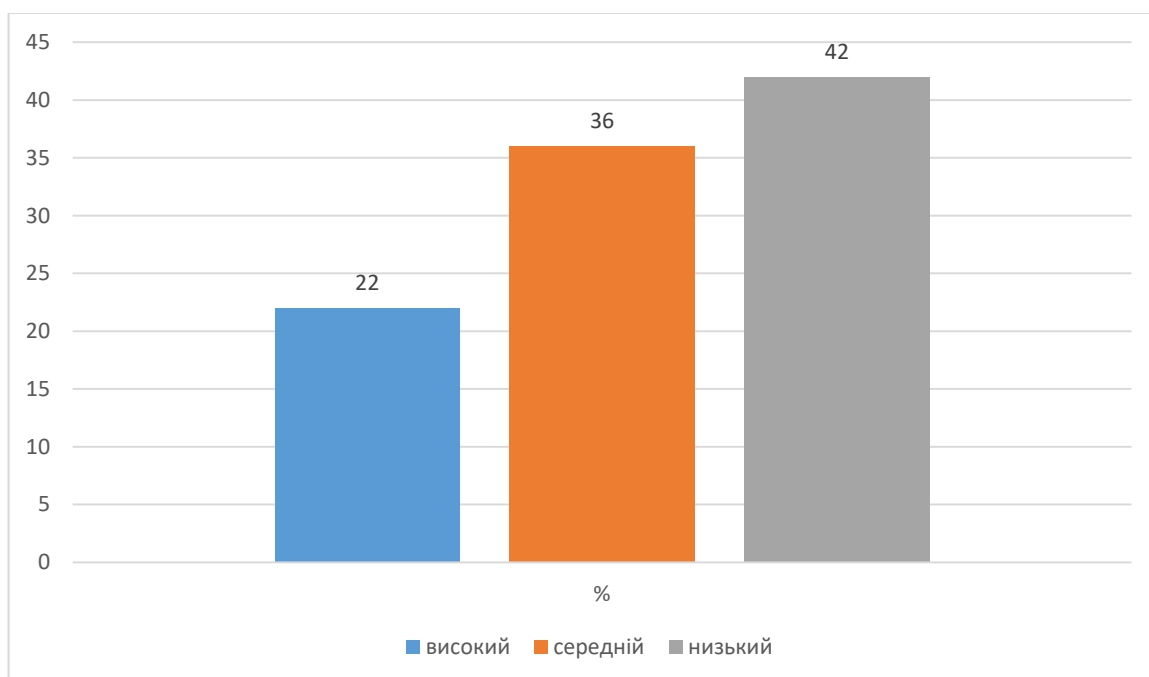

Рис. 2.1. Рівні обізнаності соціальних працівників щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку (%)

Високий рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 22% соціальних працівників. Цей рівень характеризується соціальними працівниками, які мають ґрунтовне розуміння процесів інтеграції соціальних послуг для літніх людей. Вони в курсі основних видів послуг, їх доступності та ефективності, а також можуть визначити найбільші проблеми та бар'єри, з якими стикаються старші громадяни. Такі працівники зазвичай добре обізнані в тому, як соціальні послуги інтегруються в громадах, а також можуть оцінити, які саме послуги є найбільш важливими та ефективними для літніх людей.

Середній рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 36% соціальних працівників. Соціальні працівники цього рівня мають знання про основні аспекти інтеграції послуг, але можуть бути менш обізнаними в деталях або не володіти повною картиною ситуації у своїх громадах. Вони здебільшого розуміють важливість і значення комплексного підходу до надання послуг, але можуть відчувати труднощі у визначенні ефективності існуючих послуг або розумінні причин певних проблем, таких як бюрократія чи відсутність кваліфікованих кадрів. Вони, як правило, орієнтовані на конкретні аспекти своєї роботи, однак не завжди мають змогу оцінити загальний контекст інтеграції послуг.

Низький рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 42% соціальних працівників. Цей рівень відзначається соціальними працівниками, які мають поверхневі або обмежені знання про інтеграцію соціальних послуг для людей похилого віку. Вони можуть не мати чіткого уявлення про наявність або ефективність певних послуг у їхніх громадах. Їхня обізнаність часто обмежується лише безпосередніми запитами та проблемами, з якими стикаються літні люди, але вони не завжди можуть бачити ширшу картину інтеграції послуг або можливі шляхи покращення ситуації. Вони можуть не повністю усвідомлювати існуючі бар'єри та проблеми, що ускладнюють ефективну інтеграцію послуг для цієї категорії населення.

Отже, результати опитування соціальних працівників щодо інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні свідчать, що рівень

обізнаності та ефективності надання цих послуг залишається на недостатньому рівні. Незважаючи на наявність певних позитивних тенденцій, більшість респондентів вказують на низьку доступність та обмежену ефективність існуючих послуг, а також на проблеми, пов'язані з недостатнім фінансуванням, відсутністю кваліфікованих кадрів та бюрократичними перепонами. Основні труднощі, з якими стикаються соціальні працівники, включають відсутність комплексного підходу до надання послуг для людей похилого віку, а також проблеми з мобільністю та поінформованістю літніх громадян про доступні послуги. Ці фактори сприяють тому, що соціальні послуги часто не відповідають реальним потребам старшого покоління, а доступність послуг є обмеженою. Такі результати опитування стали підставою для визначення проблемних аспектів інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні.

2.2. Проблемні аспекти інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні

Визначення проблемних аспектів інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні є надзвичайно важливим кроком для забезпечення ефективної підтримки цієї категорії населення. Літні люди є однією з найбільш уразливих груп, що стикається з численними труднощами у доступі до якісних соціальних послуг. Проблеми, що виникають через недосконалість системи соціального забезпечення, відсутність належної інфраструктури, а також недостатню кваліфікацію працівників соціальних служб, значно обмежують можливості цієї категорії громадян для інтеграції в суспільство. Аналіз цих проблем є необхідним для розробки ефективних стратегій покращення доступу до соціальних послуг і підвищення їх якості, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню якості життя людей похилого віку в Україні.

Проблемні аспекти інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні, що виявлені в результатах опитування соціальних працівників, можна окреслити в кількох напрямках:

1. Недостатня доступність соціальних послуг.

Однією з основних проблем є обмежена доступність соціальних послуг для людей похилого віку. Соціальні працівники вказують, що лише частина послуг є доступними для громадян. Багато літніх людей стикаються з труднощами у доступі до послуг через географічну віддаленість, відсутність транспорту та недостатнє забезпечення технічними засобами, такими як ходунки чи ліфти. Це знижує рівень інтеграції та включення старшого покоління в соціальне життя. Зокрема, людям похилого віку важко досягати соціальних установ, особливо у віддалених або сільських регіонах, де транспортне сполучення обмежене або відсутнє. Відсутність спеціально адаптованих приміщень і засобів пересування також ускладнює їх участь у громадському житті.

2. Нестача фінансування та ресурсів.

Виявлено, що однією з серйозних проблем є недостатнє фінансування соціальних послуг для людей похилого віку. Це обмежує можливості розвитку існуючих програм, а також надання нових послуг, що відповідають реальним потребам. В результаті соціальні працівники часто стикаються з нестачею ресурсів для ефективної роботи, а також з обмеженими можливостями для покращення якості надання послуг. Фінансові обмеження також ведуть до того, що державні програми часто не охоплюють всі категорії людей похилого віку або не забезпечують їхній регулярний доступ до допомоги.

3. Нестача кваліфікованих кадрів.

Існує значний дефіцит кваліфікованих спеціалістів у сфері надання соціальних послуг для літніх людей. Соціальні працівники повідомляють про відсутність достатньої кількості фахівців, які мають необхідні знання та навички для роботи з людьми похилого віку, особливо в таких спеціалізованих сферах, як паліативний догляд або соціальна реабілітація. Це призводить до зниження якості обслуговування та затримок у наданні необхідної допомоги. Оскільки ці послуги потребують особливої уваги та професійного підходу, їх недостатня кількість та підготовленість фахівців може призводити до неповноцінного забезпечення потреб літніх людей.

4. Бюрократичні перепони при наданні соціальних послуг.

Ще однією проблемою є бюрократичні перепони, які часто виникають при наданні соціальних послуг. Складність у процесі оформлення документів та отриманні послуг для людей похилого віку, а також надмірна бюрократична тяганина, значно ускладнюють доступ до необхідної допомоги. Ці проблеми перешкоджають оперативності надання послуг і створюють додаткові труднощі для осіб старшого віку, які можуть бути не в змозі самотійно впоратися з такими формальностями. Бюрократичні труднощі також можуть призводити до затримок у наданні необхідної допомоги та створювати додаткові бар'єри для людей похилого віку, що ускладнює їх інтеграцію в суспільство.

5. Низька поінформованість громадян про соціальні послуги.

Додатковим викликом є недостатня поінформованість літніх людей про доступні соціальні послуги. Соціальні працівники відзначають, що багато громадян старшого віку не знають про існуючі програми, що можуть допомогти їм, а також не мають достатньо інформації для правильного вибору послуг. Це обмежує можливість людей похилого віку скористатися доступними ресурсами і послугами для покращення їхнього соціального становища. Інформаційні кампанії часто не досягають своєї цільової аудиторії, а літні люди можуть бути не знайомі з доступними каналами отримання інформації.

6. Низька ефективність деяких соціальних послуг.

Незважаючи на наявність певних програм, рівень ефективності деяких з них є недостатнім. Соціальні працівники вказують, що служби денного догляду, які мають сприяти полегшенню життя людей похилого віку, часто працюють неефективно або мають обмежену здатність задовольняти потреби клієнтів. Це створює додаткові труднощі в інтеграції людей похилого віку в соціальне середовище. Недостатня кількість таких програм або їх неефективне функціонування не дозволяють повною мірою задовольняти потреби старшого покоління в належному догляді та підтримці.

7. Недостатня увага до специфічних потреб людей похилого віку.

Існує також проблема недостатньої уваги до специфічних потреб літніх людей з особливими проблемами здоров'я, такими як деменція чи інвалідність. Соціальні працівники відзначають, що послуги для людей, які потребують

спеціалізованого догляду, все ще є обмеженими або повністю відсутніми в ряді регіонів. Це означає, що важливі послуги для тих, хто має специфічні потреби, залишаються недоступними для багатьох. Відсутність програм для осіб з інвалідністю або психічними розладами часто призводить до того, що ці люди залишаються без необхідної допомоги.

8. Обмежена різноманітність соціальних послуг.

В Україні спостерігається брак різноманітних соціальних послуг, що сприяли б інтеграції людей похилого віку в соціальне середовище. Багато програм орієнтовані лише на базові потреби, як-от догляд вдома або паліативний догляд, тоді як потреби літніх людей значно ширші. Наприклад, соціальні інтеграційні послуги, такі як культурні, спортивні або освітні програми, недостатньо розвинені. Це призводить до того, що більшість послуг не відповідають різноманітним вимогам літніх людей, що обмежує їхню активність і залучення до суспільного життя.

9. Недостатня якість соціальних послуг.

Хоча соціальні послуги для літніх людей і є наявними в багатьох регіонах, їх якість часто залишає бажати кращого. Багато соціальних працівників зауважують, що послуги не завжди відповідають стандартам, що створює ризик незадоволення потреб літніх людей. Наприклад, в низці випадків не забезпечуються необхідні умови для людей з обмеженими можливостями або тих, хто потребує постійного медичного спостереження. Це може призвести до погіршення стану здоров'я та загального самопочуття людей похилого віку.

10. Низька мотивація соціальних працівників.

Однією з найбільших проблем є також низька мотивація та недостатня професійна підготовка соціальних працівників. Багато працівників соціальних служб не мають належного навчання для роботи з людьми похилого віку, особливо з тими, хто має специфічні потреби, такі як психічні розлади або важкі фізичні обмеження. Без належної підготовки та професійної мотивації важко забезпечити належну якість обслуговування, що впливає на загальну ефективність інтеграції соціальних послуг.

11. Нестабільність фінансування та інфраструктурні обмеження

Фінансова нестабільність, а також обмежене державне фінансування й неефективне використання наявних ресурсів стають суттєвими перепонами для розвитку соціальних послуг. Інфраструктурні обмеження, зокрема, погане технічне забезпечення установ для літніх людей (наприклад, відсутність спеціалізованих транспортних засобів чи адаптованих приміщень), також ускладнюють надання послуг і роблять їх менш доступними.

12. Інформаційна ізоляція літніх людей

Нерідко люди похилого віку стикаються з інформаційною ізоляцією, що обмежує їх можливості отримувати необхідну допомогу. Багато літніх людей не володіють сучасними технологіями або не мають доступу до Інтернету, що значно ускладнює їх можливість отримувати актуальну інформацію про доступні соціальні послуги. Це створює додаткові бар'єри для тих, хто може не знати про існуючі можливості або не здатен скористатися ними.

13. Соціальна стигматизація та упередження до людей похилого віку

Невизнання важливості соціальної інтеграції літніх людей та наявність стереотипів і стигматизації щодо цієї групи населення також є суттєвими проблемами. У суспільстві часто існує упереджене ставлення до людей похилого віку, що призводить до їхнього ізолювання та знецінення їх потреб. Це відображається і в наданні соціальних послуг: літні люди часто стикаються з недооцінкою своїх потреб або зневагою з боку працівників соціальних служб.

Загалом, проблеми інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні потребують комплексного підходу до вирішення, зокрема, збільшення фінансування, покращення кваліфікації кадрів та усунення бюрократичних бар'єрів, а також активного інформування громадян. Вирішення цих проблем є критично важливими для покращення життя літніх людей та забезпечення їхнього природного права на гідну старість.

Отже, проблемні аспекти інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні виявляються у їх недостатній доступності і різноманітності, неефективній координації між державними та приватними організаціями, а також у нестачі кваліфікованих кадрів для надання спеціалізованої допомоги. Значною проблемою є бюрократичні перепони та відсутність інформаційної

підтримки для літніх людей, що ускладнює їх доступ до необхідних послуг. Ці проблеми вимагають вирішення через впровадження комплексних заходів, спрямованих на удосконалення системи соціальних послуг, покращення взаємодії між різними суб'єктами та підвищення рівня професіоналізму соціальних працівників. Такі результати опитування стали підставою для розробки програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку. Реалізація цієї програми дозволить створити більш ефективну систему підтримки літніх людей в Україні, що, в свою чергу, сприятиме покращенню якості їхнього життя та соціальної інтеграції.

Висновок до розділу 2

1. Проведено діагностику актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні, для чого використано розроблену анкету. На основі результатів опитування, високий рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 22% соціальних працівників, середній – у 36%, низький – у 42%.

2. Рівень обізнаності фахівців та ефективності надання соціальних послуг для осіб похилого віку залишається на недостатньому рівні. Проблемні аспекти інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні виявляються у недостатній доступності і різноманітності, неефективній координації між різними організаціями, нестачі кваліфікованих кадрів та ін. Проблемою є бюрократичні перепони та відсутність інформаційної підтримки для літніх людей, що ускладнює їх доступ до необхідних послуг.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

3.1. Програма підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку та її експериментальне апробування

Необхідність розробки програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні зумовлена низкою проблем, таких як обмежений доступ, недостатнє фінансування, дефіцит кваліфікованих кадрів та низька поінформованість літніх громадян. В умовах швидкого старіння населення та зростаючої потреби в соціальній підтримці для людей похилого віку, важливо забезпечити більш ефективну та доступну систему послуг, яка відповідає б реальним потребам цієї категорії громадян. Створення програми, що покращить інтеграцію соціальних послуг, дозволить не лише підвищити якість життя літніх людей, але й сприятиме їхньому активному включенню в соціальне середовище, забезпечуючи гідні умови для старіння.

Метою програми є підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку через підвищення обізнаності соціальних працівників про існуючі послуги, сучасні підходи та потреби цієї категорії громадян, а також вдосконалення їхніх професійних навичок у роботі з літніми людьми для забезпечення комплексного, інклюзивного та ефективного надання допомоги.

Завдання програми:

1. Підвищення обізнаності соціальних працівників: організація навчальних семінарів, тренінгів та воркшопів для соціальних працівників, щоб покращити їхнє розуміння актуальних потреб літніх людей та доступних соціальних послуг.

2. Оновлення знань про сучасні підходи до роботи з людьми похилого віку: забезпечення соціальних працівників актуальною інформацією про новітні методи соціальної підтримки, паліативний догляд, реабілітацію та інші послуги, що покращують якість життя літніх людей.

3. Розвиток навичок в управлінні соціальними послугами: підвищення компетенцій соціальних працівників у плануванні та управлінні соціальними послугами для людей похилого віку, щоб забезпечити їх ефективне надання та злагоджену взаємодію між усіма зацікавленими сторонами.

4. Розширення знань про специфічні потреби літніх людей: акцент на специфічних питаннях, таких як деменція, інвалідність та психічні розлади серед літніх людей, щоб соціальні працівники могли адекватно реагувати на їх потреби.

5. Покращення комунікації між соціальними працівниками та іншими фахівцями: розвиток співпраці між соціальними працівниками та іншими спеціалістами (медичними, юридичними, психологічними) для комплексної допомоги людям похилого віку.

6. Впровадження ефективних інструментів для моніторингу та оцінки послуг: навчання соціальних працівників використанню сучасних методів моніторингу та оцінки ефективності наданих послуг, що дозволить зменшити помилки та підвищити якість роботи.

7. Забезпечення професійного розвитку соціальних працівників: створення умов для безперервного навчання і підвищення кваліфікації, щоб соціальні працівники були в курсі нових тенденцій і кращих практик у сфері надання послуг для людей похилого віку та їх інтеграції.

Зміст програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку з погляду підвищення обізнаності соціальних працівників показано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Програма підвищення ефективності інтеграції
соціальних послуг для людей похилого віку**

Тема заняття	Мета заняття	Вправи та ігри
1. Основи і принципи інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку	Ознайомити учасників з основними поняттями і принципами інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.	1. Мозковий штурм. Визначення принципів інтеграції. 2. Групове обговорення. Аналіз реальних прикладів успішної інтеграції.
2. Специфічні потреби людей похилого віку: медичні, соціальні та психологічні	Поглибити розуміння специфічних потреб людей похилого віку в контексті медичних, соціальних та психологічних проблем.	1. Рольова гра. Симуляція ситуацій, де учасники повинні врахувати потреби літніх людей з різними захворюваннями. 2. Кейс-стаді.

3. Паліативний догляд та реабілітація людей похилого віку	Ознайомити з основами паліативного догляду і реабілітації для літніх людей та принципами надання якісної допомоги в цих сферах.	1. Мозковий штурм. Проблеми паліативного догляду. 2. Обговорення кейсів: Розгляд конкретних ситуацій з реабілітації.
4. Забезпечення доступності соціальних послуг для людей похилого віку	Розглянути основні проблеми доступності соціальних послуг та шляхи їх вирішення.	1. Ігри з картками. Визначення бар'єрів доступності. 2. Групова дискусія. Пошук рішень для конкретних проблем доступності.
5. Інформування та консультування людей похилого віку	Розвинути навички ефективного консультування літніх людей, а також передачі важливої інформації про доступні соціальні послуги.	1. Рольова гра. Спілкування з людьми похилого віку, надання консультацій. 2. Практичне заняття. Створення інформаційних буклетів.
6. Інтеграція соціальних послуг для людей похилого віку через міждисциплінарну співпрацю	Ознайомити з важливістю міждисциплінарної співпраці для ефективної інтеграції соціальних послуг і надання комплексної допомоги.	1. Круглий стіл. Обговорення важливості співпраці з іншими професіоналами. 2. Ігрова вправа. Спільне розв'язання задач між командами.
7. Нові методи і технології в наданні соціальних послуг для літніх людей	Ознайомити з новітніми технологіями, що застосовуються для покращення надання соціальних послуг людям похилого віку.	1. Огляд нових цифрових платформ і застосунків. 2. Групове обговорення. Як адаптувати технології для старшого покоління.
8. Як впоратися з викликами у наданні послуг для людей похилого віку	Оцінити реальні проблеми та виклики, з якими стикаються соціальні працівники, та обговорити способи їх вирішення.	1. Дискусія. Поділитися реальними проблемами з практики. 2. Мозковий штурм. Пошук шляхів подолання конкретних проблем.
9. Етичні та правові основи діяльності соціальних працівників з людьми похилого віку	Ознайомити з етичними і правовими аспектами роботи соціальних працівників, захистом прав літніх людей.	1. Кейс-стаді. Аналіз правових ситуацій у роботі з літніми людьми. 2. Дискусія. Етичні дилеми в соціальній роботі.
10. Оцінка ефективності інтеграції соціальних послуг	Навчити методам оцінки ефективності наданих послуг і впровадження змін для покращення якості допомоги.	1. Практичне завдання. Створення плану моніторингу для конкретної програми. 2. Групова робота. Аналіз результатів і напрямки впровадження змін.

Охарактеризуємо заняття програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку з погляду підвищення обізнаності соціальних працівників з цією проблемою.

Заняття 1. Основи і принципи інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

На першому занятті соціальні працівники ознайомилися з поняттями і принципами надання соціальних послуг для людей похилого віку. Особлива увага була приділена інтеграції різних послуг, які мають бути доступними для літніх людей, а також важливості співпраці між різними установами, що надають ці послуги. Під час заняття були розглянуті приклади інтеграції послуг на практиці, а також визначено, які фактори можуть сприяти чи перешкоджати ефективному процесу інтеграції. Соціальні працівники активно обговорювали різні моделі інтеграції, аналізували наявні в країні програми та їх ефективність. Заняття дозволило значно розширити розуміння важливості комплексного підходу в роботі з людьми похилого віку. Також учасники обговорювали, як інтеграція послуг впливає на поліпшення якості життя літніх людей і зменшення їх соціальної ізоляції. В ході заняття було проведено мозковий штурм, під час якого учасники виявили основні проблеми, що заважають інтеграції послуг на місцевому рівні, а також обговорили шляхи їх вирішення.

Заняття 2. Специфічні потреби людей похилого віку: медичні, соціальні та психологічні.

На занятті зосереджено увагу на специфічних потребах людей похилого віку. Соціальні працівники ознайомилися з фізичними, психологічними та соціальними потребами цієї категорії осіб, а також дізналися, як ці потреби змінюються залежно від стану здоров'я, наявності хронічних захворювань чи інвалідності. Важливим елементом заняття стало обговорення, як соціальні працівники можуть ефективно реагувати на ці потреби, забезпечуючи максимальний комфорт і підтримку літнім людям. Особливо розглядалися ситуації з людьми, які страждають на деменцію або мають серйозні психічні розлади. Учасники також аналізували, як правильно адаптувати соціальні послуги для цих груп. Під час заняття було проведено рольову гру, де учасники

змогли на практиці відпрацювати стратегії взаємодії з літніми людьми, що мають різні медичні потреби. Обговорення кейсів дозволило зрозуміти, як можна адаптувати соціальні послуги під специфічні запити.

Заняття 3. Паліативний догляд та реабілітація в роботі з людьми похилого віку.

Заняття присвячене паліативному догляду та соціальній реабілітації людей похилого віку. Соціальні працівники ознайомилися з основними принципами надання паліативної допомоги та реабілітаційних послуг. Заняття включало розгляд важливості емоційної підтримки та психологічної допомоги літнім людям, які перебувають у критичних або складних медичних станах. Особливу увагу було приділено питанням управління болем та полегшення життя людей з важкими хворобами. Учасники активно обговорювали етичні проблеми, які можуть виникнути при наданні паліативного догляду, а також шляхи забезпечення поваги до гідності та бажань пацієнта. Під час заняття проводилися практичні вправи, де соціальні працівники мали змогу відпрацювати ситуації надання допомоги на різних етапах життя людини, яка потребує паліативного догляду. Учасники обговорювали також роль соціальних працівників у процесі реабілітації, адже саме вони часто є першими, хто допомагає старшим людям адаптуватися після тривалої хвороби чи операції.

Заняття 4. Забезпечення доступності соціальних послуг для людей похилого віку.

Заняття присвячене питанню доступності соціальних послуг для літніх людей. Соціальні працівники розглянули основні бар'єри, з якими стикаються люди похилого віку при спробі скористатися соціальними послугами: фізичні бар'єри, проблеми з транспортною доступністю, відсутність фінансової спроможності та недостатнє інформування. Учасники обговорювали, як ці бар'єри впливають на рівень інтеграції літніх людей у соціальне життя та як можна їх подолати. Вони також шукали можливості для покращення доступу до послуг через інфраструктурні та організаційні зміни. Під час заняття проводився аналіз реальних проблем у цій сфері на прикладах з досвіду учасників. Всі разом

шукали оптимальні шляхи покращення ситуації в Україні, зокрема через удосконалення транспортних та інформаційних послуг для літніх людей.

Заняття 5. Інформування та консультування людей похилого віку про соціальні послуги.

На занятті соціальні працівники навчалися ефективно інформувати людей похилого віку про доступні соціальні послуги та консультувати їх щодо вибору необхідної допомоги. Особливу увагу було приділено навичкам чіткої та доступної комунікації з літніми людьми, щоб вони могли з легкістю отримати всю необхідну інформацію. Учасники обговорювали, як важливо не лише донести інформацію, а й враховувати індивідуальні потреби кожної особи. Заняття включало вправи з ролями, де соціальні працівники мали змогу спробувати себе в ролі консультантів, працюючи з літніми людьми, які не мають достатньо інформації або не можуть самостійно знайти потрібні ресурси. Були обговорені типові помилки, яких слід уникати при консультуванні, а також підходи до надання допомоги людям, що переживають інформаційну ізоляцію.

Заняття 6. Інтеграція соціальних послуг через міждисциплінарну співпрацю.

Заняття було присвячене важливості міждисциплінарної співпраці при наданні соціальних послуг для літніх людей. Соціальні працівники розглядали можливості співпраці з медичними працівниками, психологами, юристами та іншими спеціалістами для створення комплексного підходу в роботі з людьми похилого віку. Учасники дізналися про те, як ефективно організовувати командну роботу для вирішення складних завдань, що виникають при наданні допомоги старшим людям. Обговорювалися реальні приклади успішної міждисциплінарної співпраці, а також виклики, з якими можуть стикатися соціальні працівники, працюючи в таких командах. Практичні вправи включали симуляції ситуацій, де соціальні працівники мали взаємодіяти з іншими фахівцями, плануючи комплексну допомогу для літніх людей.

Заняття 7. Нові методи і технології в наданні соціальних послуг для літніх людей.

Заняття присвячене новітнім методам і технологіям у сфері соціальних послуг для літніх людей. Соціальні працівники вивчали різноманітні інновації, які допомагають покращити якість обслуговування людей похилого віку, зокрема телемедицину, онлайн-консультації, онлайн-платформи для обміну інформацією та інші цифрові технології. Вони дізналися, як ці інструменти можуть бути використані для полегшення доступу до послуг та підвищення ефективності роботи соціальних служб. Учасники працювали з конкретними прикладами використання нових технологій у роботі з літніми людьми. Під час заняття проводилися вправи, які дозволили соціальним працівникам навчитися використовувати ці технології на практиці.

Заняття 8. Як впоратися з викликами у наданні послуг для людей похилого віку.

Заняття фокусувалося на реальних викликах і проблемах, з якими стикаються соціальні працівники при наданні послуг людям похилого віку. Соціальні працівники аналізували ситуації, в яких виникають труднощі через брак ресурсів, недостатнє фінансування або бюрократичні перепони. Заняття включало обговорення стратегії подолання цих проблем та шляхи оптимізації роботи в умовах обмежених ресурсів. Учасники дізналися, як реагувати на труднощі, пов'язані з відсутністю спеціалізованих послуг або ресурсів для людей з обмеженими можливостями. Під час заняття були проведені вправи з пошуку нестандартних рішень у складних ситуаціях, що дозволило працівникам практично відпрацювати ефективні стратегії допомоги.

Заняття 9. Етика та правова основа роботи соціальних працівників з людьми похилого віку.

На занятті соціальні працівники ознайомилися з етичними та правовими аспектами роботи з людьми похилого віку. Заняття включало розгляд принципів захисту прав літніх людей, забезпечення конфіденційності та приватності інформації. Обговорювалися ситуації, в яких соціальні працівники можуть зіткнутися з етичними дилемами, і шляхи їх вирішення. Учасники дізналися про основні міжнародні та національні норми, що регулюють роботу соціальних працівників. Під час заняття також було проведено обговорення реальних кейсів,

де соціальні працівники повинні були прийняти рішення, що стосуються етичних та правових аспектів взаємодії з літніми людьми.

Заняття 10. Оцінка ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Заняття присвячене оцінці ефективності соціальних послуг для літніх людей. Учасники вивчали методи моніторингу наданих послуг, аналізували можливі проблеми та виявляли напрямки для вдосконалення. Заняття включало вправи з розробки планів моніторингу та оцінки, а також обговорення способів вдосконалення соціальних програм на основі отриманих результатів. Учасники також аналізували, як зробити процес оцінки більш прозорим та доступним для громадськості. Завершення програми включало підсумкову дискусію про важливість постійного вдосконалення послуг для літніх людей.

Програма підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку була апробована на групі соціальних працівників, і результати впровадження виявилися позитивними (рис. 3.1).

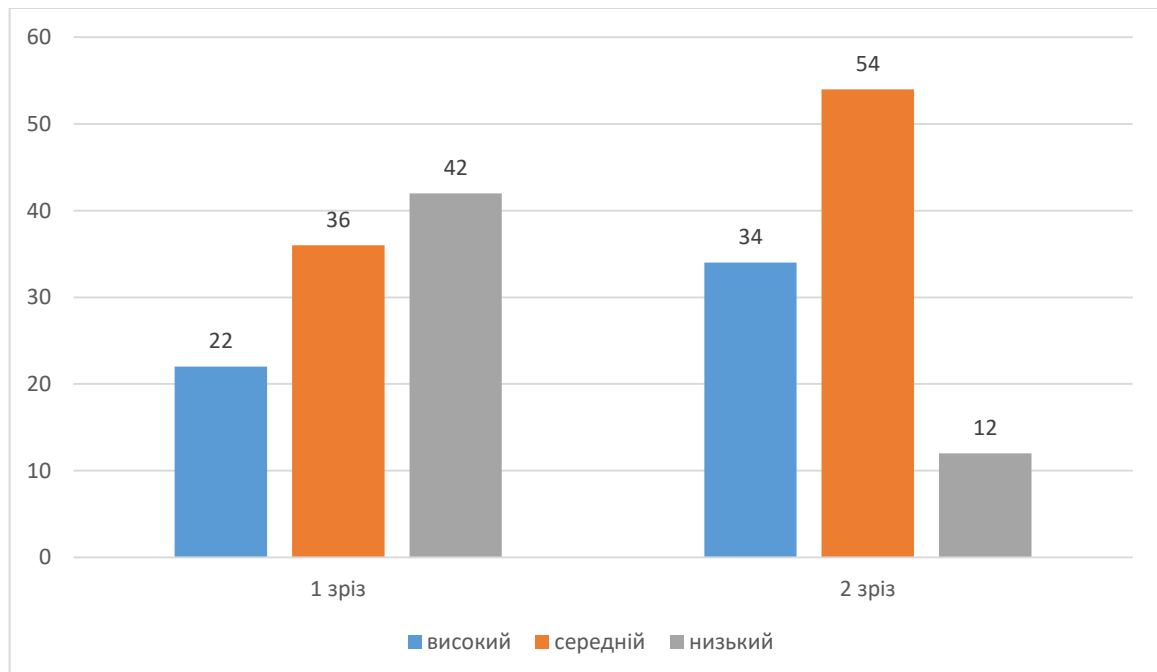

Рис. 3.1. Рівні обізнаності соціальних працівників щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку (1 і 2 зрізи, %)

Як бачимо, високий рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 34% соціальних

працівників (на етапі першого зрізу було 22%). Фахівці мають ґрунтовне розуміння процесів інтеграції соціальних послуг для літніх людей. Вони в курсі основних видів послуг, їх доступності та ефективності, а також можуть визначити найбільші проблеми та бар'єри, з якими стикаються старші громадяни. Такі працівники зазвичай добре обізнані в тому, як соціальні послуги інтегруються в громадах, а також можуть оцінити, які саме послуги є найбільш важливими та ефективними для літніх людей.

Середній рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 54% соціальних працівників (на етапі першого зрізу було 36%). Фахівці мають знання про основні аспекти інтеграції послуг, але можуть бути менш обізнаними в деталях або не володіти повною картиною ситуації у своїх громадах. Вони здебільшого розуміють важливість і значення комплексного підходу до надання послуг, але можуть відчувати труднощі у визначенні ефективності існуючих послуг або розумінні причин певних проблем, таких як бюрократія чи відсутність кваліфікованих кадрів.

Низький рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 12% соціальних працівників (на етапі першого зрізу було 42%). Їх обізнаність обмежується лише безпосередніми проблемами, з якими стикаються літні люди, але вони не завжди можуть бачити ширшу картину інтеграції послуг або можливі шляхи покращення ситуації.

Констатуємо, що після завершення занять програми підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку учасники продемонстрували значне покращення знань і навичок у наданні соціальних послуг літнім людям, а також у забезпеченні інтеграції різноманітних послуг через міждисциплінарну співпрацю. Оцінка ефективності програми показала, що соціальні працівники стали більш обізнаними щодо специфічних потреб літніх людей, а також здобули практичні навички для вирішення типових проблем, з якими стикаються у своїй роботі. Учасники зазначили, що програма допомогла їм краще орієнтуватися в існуючих соціальних послугах, а також підвищила їх впевненість у наданні якісної допомоги літнім людям. В результаті, програма дозволила не лише підвищити рівень обізнаності соціальних працівників, а й

створити умови для більш ефективного вирішення соціальних проблем старших громадян. Учасники відзначили, що отримані знання мають прямий вплив на їх професійну діяльність, що забезпечує стійкий позитивний ефект на практиці.

3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку

Літні люди часто мають медичні, соціальні та психологічні потреби, які вимагають комплексного підходу та взаємодії між соціальними, медичними та реабілітаційними службами. Однак сьогодні існує низка проблем, таких як обмежена доступність послуг, нестача кваліфікованих кадрів, бюрократичні бар'єри та недостатня обізнаність громадян про доступні ресурси. Тому важливо розробити ефективні рекомендації, що дозволять покращити інтеграцію послуг, зокрема через удосконалення роботи соціальних працівників, впровадження нових технологій та методів, а також поліпшення інформування громадян та забезпечення доступності послуг для людей похилого віку.

1. Створення міжвідомчих координаційних платформ для інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Для ефективної інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку важливо створити міжвідомчі платформи, які об'єднуюватимуть соціальні, медичні, юридичні та психологічні служби. Ці платформи повинні забезпечувати спільну роботу організацій на всіх етапах надання послуг, від консультування до реабілітації. Спільна робота різних установ дозволить знижувати ризик повторення послуг, забезпечуючи комплексний підхід до потреб людини похилого віку. Така платформа може функціонувати як центральний пункт, де літні люди можуть отримати всю необхідну інформацію, а також координувати свої потреби в різних сферах.

2. Розвиток мобільних соціальних служб для надання інтегрованих соціальних послуг для людей похилого віку.

Для забезпечення доступу до соціальних послуг у віддалених районах слід розвивати мобільні соціальні служби. Такі служби повинні бути інтегровані в

загальну систему обслуговування та здатні доставляти не лише базові соціальні послуги, але й медичну та психологічну підтримку. Це дозволить знизити бар'єри для літніх людей, зокрема тих, хто має обмежену рухливість або проживає в сільській місцевості. Мобільні служби також можуть надавати інформацію про нові послуги, полегшуючи доступ до необхідних ресурсів.

3. Інтеграція електронних послуг в систему соціальної підтримки людей похилого віку.

Для підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг необхідно використовувати електронні платформи, які об'єднуюватимуть всі доступні сервіси для людей похилого віку в одному місці. Ці платформи повинні включати онлайн-реєстрацію на послуги, можливість запису на прийом до лікаря, доступ до консультування, а також інші послуги, що можуть бути надані через Інтернет. Окрім того, платформи повинні бути адаптовані до потреб людей похилого віку, зручні у використанні та мають бути доступні для осіб похилого віку з різними рівнями цифрової грамотності.

4. Підвищення обізнаності щодо наявних соціальних послуг серед людей похилого віку.

Необхідно посилити інформаційну кампанію серед літніх людей щодо доступних соціальних послуг. Це може включати поширення буклетів, організацію інформаційних сесій, виступи соціальних працівників у місцевих громадах. Крім того, важливо, щоб літні люди могли без перешкод отримувати інформацію про нові послуги, їхні умови та переваги. Така обізнаність допоможе літнім людям краще орієнтуватися у можливостях, доступних для них, та сприятиме інтеграції послуг у їхнє повсякденне життя.

5. Розвиток комплексних соціальних послуг на основі потреб клієнтів.

Інтеграція соціальних послуг повинна починатися з потреб людини похилого віку, а не з вже існуючих форм обслуговування. Це означає створення програм, які враховують різноманітні потреби літніх людей: медичні, психологічні, соціальні. Наприклад, для осіб з деменцією або фізичними обмеженнями можуть бути розроблені спеціальні програми, що об'єднують

медичний догляд, реабілітацію та психологічну підтримку. Такий комплексний підхід дозволяє створити більш ефективну систему допомоги.

6. Підвищення кваліфікації соціальних працівників у сфері інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Соціальні працівники повинні бути навчені не лише основним навичкам надання допомоги, але й вмінням інтегрувати різні види послуг, працювати з іншими фахівцями та координувати міжвідомчі зусилля. Важливо організувати регулярні тренінги, семінари та обміну досвідом між соціальними працівниками різних установ, щоб підвищити їхній рівень кваліфікації та ефективність надання послуг. Крім того, соціальні працівники повинні мати навички роботи з людьми похилого віку з різними потребами, включаючи осіб з інвалідністю, деменцією та психічними розладами.

7. Спільні міжвідомчі наради для координації надання соціальних послуг для людей похилого віку.

З метою поліпшення інтеграції соціальних послуг слід регулярно проводити міжвідомчі наради, на яких соціальні працівники, медики, психологи та інші фахівці можуть обговорювати конкретні випадки та координувати свої дії для надання комплексної допомоги. Такі зустрічі дозволять ефективно розподіляти ресурси, уникати дублювання послуг та забезпечити, щоб всі потреби літніх людей були покриті.

8. Створення централізованої бази даних про інтегровані соціальні послуги для людей похилого віку

Інтеграція соціальних послуг потребує створення централізованої бази даних, яка міститиме інформацію про всі доступні послуги для літніх людей. База повинна бути доступною для всіх учасників процесу надання послуг, щоб соціальні працівники могли оперативно надавати літнім людям актуальну інформацію. Таке управління дозволить уникнути розпорошення інформації та допоможе організувати ефективну взаємодію між різними установами.

9. Створення програм взаємодії людей похилого віку з людьми інших вікових категорій.

Інтеграція соціальних послуг може бути ефективною, якщо включатиме також програми взаємодії, коли молоді люди взаємодіють з літніми. Наприклад, створення клубів для спільного дозвілля, майстер-класів, допомога молодших поколінь старшим у вирішенні побутових проблем або виконанні фізичних вправ сприятиме не лише соціальній інтеграції, але й допоможе боротися з ізоляцією старших людей. Це створить нові можливості для соціальної активності та зміцнення зв'язків між поколіннями.

10. Розширення мережі партнерства надавачів соціальних послуг для людей похилого віку з неурядовими організаціями та волонтерами.

Залучення неурядових організацій та волонтерів до надання послуг літнім людям дозволить інтегрувати додаткові ресурси та експертизу в систему соціальних послуг. НУО можуть допомогти в організації культурних заходів, наданні психологічної підтримки або ж в інших сферах, де потрібен додатковий ресурс. Такі партнерства також забезпечують різноманітність послуг і дадуть змогу створити гнучку та адаптовану до потреб програму соціальних послуг.

11. Розвиток інклюзивних програм для людей похилого віку.

Інтеграція соціальних послуг повинна включати створення інклюзивних програм, які враховують не лише вікові особливості, але й інші фактори, такі як інвалідність, психічне здоров'я чи фінансові обмеження. Програми повинні бути гнучкими та адаптованими до різних потреб, щоб забезпечити максимальний рівень інклюзії та допомоги. Розвиток програм сприятиме створенню рівних можливостей для всіх літніх людей незалежно від їх індивідуальних обставин.

12. Оцінка ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

Для забезпечення безперервного покращення інтеграції соціальних послуг необхідно регулярно оцінювати ефективність наданих послуг, що включає моніторинг якості та доступності соціальних послуг, оцінку задоволеності літніх людей. На основі отриманих даних слід коригувати програми, виявляючи слабкі місця в процесах інтеграції та удосконалюючи систему надання послуг. Важливо також враховувати зворотний зв'язок від самих отримувачів послуг, щоб забезпечити адаптацію до їхніх змінюваних потреб.

Отже, рекомендації щодо підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку охоплюють комплексний підхід, що включає покращення доступності цих послуг, підвищення кваліфікації соціальних працівників, а також удосконалення міждисциплінарної співпраці. Важливим є запровадження новітніх технологій для надання соціальних послуг особам похилого віку, що дозволять зменшити фізичні та фінансові бар'єри. Окрім того, необхідно збільшити інформування та консультування літніх людей щодо їх прав та доступних ресурсів. Навчання соціальних працівників щодо специфічних потреб цієї категорії громадян та етичних норм роботи з ними сприятиме підвищенню якості послуг і зменшенню бюрократичних перешкод. Тільки через інтеграцію різноманітних підходів можна створити більш ефективну і доступну систему соціального обслуговування для людей похилого віку.

Висновок до розділу 3

1. Розроблено програму підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку. Метою програми визначено підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку через підвищення обізнаності соціальних працівників про існуючі послуги, сучасні підходи та потреби цієї категорії громадян, а також вдосконалення їхніх професійних навичок у роботі з літніми людьми для забезпечення комплексного, інклюзивного та ефективного надання допомоги.

2. Програма підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку була апробована на групі соціальних працівників, і результати впровадження виявилися позитивними. Зокрема, високий рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 34% фахівців (було 22%), середній рівень – у 54% (було 36%), низький – у 12%. Учасники продемонстрували значне покращення знань і навичок у наданні соціальних послуг літнім людям, у забезпеченні інтеграції різноманітних послуг через міждисциплінарну співпрацю.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі теоретичне й експериментальне обґрунтування особливостей інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні дало змогу зробити такі висновки.

1. Визначено поняття, сутність і значення соціальних послуг для людей похилого віку. Соціальні послуги визначено як комплекс заходів, спрямованих на надання допомоги людям, які потребують підтримки через різні обставини, такі як старість, інвалідність, хвороби, соціальна ізоляція чи інші труднощі. Ці послуги можуть бути надані як державними установами, так і неурядовими організаціями, а також можуть включати медичні, психологічні, освітні, культурні та побутові послуги. Соціальні послуги дозволяють людям похилого віку відчувати себе частиною суспільства, зберігати активність і гідність, що є важливим для їхнього загального благополуччя та щастя. Водночас важливість розвитку ефективних систем соціальних послуг полягає в забезпеченні їхньої доступності, якості та відповідності потребам цієї категорії громадян.

2. Виявлено вікові та психологічні передумови надання соціальних послуг для людей похилого віку. Вікові зміни, такі як зниження фізичних можливостей і когнітивних функцій, а також психологічні аспекти, включаючи депресію, самотність та стрес, вимагають індивідуалізованого підходу до надання допомоги. Урахування перелічених чинників дозволяє не лише підвищити ефективність соціальних послуг, але й створити умови для збереження гідності, активності та соціальної інтеграції людей похилого віку. Таким чином, дослідження вікових і психологічних аспектів є необхідним для розробки оптимальних стратегій надання допомоги, що сприятиме покращенню якості життя літніх людей та їхньому емоційному благополуччю.

3. Охарактеризовано чинники та умови інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку. Розуміння економічних, соціальних, психологічних та культурних чинників, що впливають на доступність і якість соціальних послуг, дозволяє розробити стратегії для їх оптимізації та забезпечення максимального комфорту для літніх людей. Урахування індивідуальних потреб, створення

інтегрованих умов для надання комплексної допомоги сприяє кращій соціалізації, зниженню рівня ізоляції та підвищенню якості життя старших осіб. Тому інтеграція соціальних послуг є важливою умовою для забезпечення гідності та благополуччя людей похилого віку в сучасному суспільстві.

4. Проведено діагностику актуального стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні, для чого використано розроблену нами анкету. На основі результатів опитування, високий рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 22% соціальних працівників, середній – у 36%, низький – у 42%. Констатовано, що рівень обізнаності фахівців та ефективності надання цих послуг залишається на недостатньому рівні. Проблемні аспекти інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні виявляються у їх недостатній доступності і різноманітності, неефективній координації між державними та приватними організаціями, нестачі кваліфікованих кадрів. Проблемою є бюрократичні перепони та відсутність інформаційної підтримки для літніх людей, що ускладнює їх доступ до необхідних послуг. Перелічені проблеми вимагають вирішення через впровадження комплексних заходів, спрямованих на інтеграцію соціальних послуг, покращення взаємодії між різними суб'єктами та підвищення рівня професіоналізму соціальних працівників.

5. Розроблено й апробовано програму підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку. Метою програми визначено підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку через підвищення обізнаності соціальних працівників про існуючі послуги, сучасні підходи та потреби цієї категорії громадян, а також вдосконалення їхніх професійних навичок у роботі з літніми людьми для забезпечення комплексного, інклюзивного та ефективного надання допомоги. Важливим завданням було оновлення знань соціальних працівників про сучасні підходи до роботи з людьми похилого віку, забезпечення їх інформацією про новітні методи соціальної підтримки, паліативний догляд, реабілітацію та інші послуги, що покращують якість життя літніх людей, а також можливості інтеграції цих послуг. Програма підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку

була апробована на групі соціальних працівників, і результати впровадження виявилися позитивними. Зокрема, високий рівень обізнаності щодо можливості інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку виявлено у 34% фахівців (було 22%), середній рівень – у 54% (було 36%), низький – у 12%. Після завершення занять програми учасники продемонстрували значне покращення знань і навичок у наданні соціальних послуг літнім людям, у забезпеченні інтеграції різноманітних послуг через міждисциплінарну співпрацю. Соціальні працівники стали більш обізнаними щодо специфічних потреб літніх людей, а також здобули практичні навички для вирішення типових проблем, з якими стикаються у своїй роботі. В результаті, програма дозволила не лише підвищити рівень обізнаності соціальних працівників, а й створити умови для більш ефективного вирішення соціальних проблем старших громадян. Розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку, які охоплюють покращення доступності цих послуг, підвищення кваліфікації соціальних працівників, а також удосконалення міждисциплінарної співпраці. Доведено, що через інтеграцію різноманітних підходів та міжвідомчу взаємодію можна створити більш ефективну і доступну систему надання соціальних послуг для людей похилого віку.

Перспективами подальшого дослідження визначено підготовку фахівців соціальної сфери до інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова С. П. Освіта соціально незахищених категорій дорослих : теорія, методологія, практика : монографія. Черкаси : Чабаненко, 2021. 368 с.
2. Бондар С.Л., Башко В.Й. Вплив фактору старіння населення на збалансованість державних фінансів в Україні. *Фінанси України*. 2020. №5. С. 27-39.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. Київ : Знання, 2015. 381 с.
4. Бондаренко Н.В. Соціальна робота. Київ : Києво-Могилянська академія, 2004. Ч. 1. 178 с.
5. Гладченко І.В., Супрун М.О. Опіка та повага до літніх людей як запорука їхнього психічного здоров'я. *Педагогічний вісник*. 2016. № 4(40) С. 44-47.
6. Горещька О. Геронтопсихологія : навч. посіб. Харків : Іванченко І.С., 2017. 210 с.
7. Голубенко Т. О. Формування готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 225 с.
8. Горемикіна Ю.В. Україна на шляху до Європейського Союзу: інновації у сфері надання соціальних послуг. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Соціальна робота»*. 2019. № 5. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2019_5_1/101-104.pdf.
9. Горелов Д. Роль громадянського суспільства у реформуванні системи надання соціальних послуг населенню. URL : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/28.htm>.
10. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології : навч. посіб. Полтава, 2013. 172 с.
11. Довідник для людей літнього віку / за ред. В. Чайковської, Л. Стаднюка. Тернопіль : Тернограф, 2010. 256 с.
12. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. І. Д. Зверєвої. Київ ; Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.

13. Економічний аналіз реалізації соціально-гуманітарної політики України : монографія / Л.В. Ільченко-Сюйва, О.І. Кілієвич, І.В. Розпутенко та ін. Київ : НАДУ, 2021. 124 с.
14. Європейський досвід в наданні соціальних послуг для українських реформ. URL : http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=304:2013-07-04-13-18-57&catid=42:2013-01-08-19-58-04&Itemid=45.
15. Євтушенко О. Н. Роль державної влади і місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг. *Наукові праці. Політичні науки*. Т. 122. 2018. Вип. 109. С. 32-37.
16. Єгорова Л. В. Оптимізація надання медичної допомоги людям похилого і старечого віку в умовах відділення медико-соціальної реабілітації територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів: дис. ... канд. мед. наук. Київ, 2010. 252с.
17. Житинська М. О. Деякі аспекти соціального захисту людей похилого віку в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. 2017. № 19 (11). С. 154-159.
18. Інноваційні моделі соціальних послуг : проекти Українського фонду соціальних інвестицій : посібник / за ред. Н. М. Шкуратової. Київ : ЛДЛ, 2017. Т. 2. 159 с.
19. Ільчук Л.І., Кривобок Ю.В. Сучасні підходи щодо розуміння змісту категорії «соціальні послуги» та її інтерпретації. URL: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=291:-l-r-&catid=46:2013-04-04-06-31-05&Itemid=53/
20. Іляш О.І. Стратегічні орієнтири державної політики України в напрямі підвищення якості соціальних послуг. *Журнал європейської економіки*. 2022. Т. 11 (№2), червень. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/jee/2012_2/ua/jee-2ua/06I_ua.pdf.
21. Казанчан А. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення громадян України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 2. С. 42-44.

- 22.Карпенко О.Г. Теорія та практика соціальної роботи : навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 402 с.
- 23.Коленіченко Т. І. Деякі особливості соціальної роботи з людьми похилого віку. *Часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління.* 2018. Вип. 7. С. 92-99.
- 24.Коленіченко Т. І. Соціалізація людини похилого віку в умовах геріатричного пансіонату. *Проблеми загальної та педагогічної психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка.* Київ, 2009. Т.11. Ч. І. С. 212-220.
- 25.Коваленко О., Лук'янова Л., Помиткін Е. Психологія людей літнього віку : навч. посіб. Київ : Геопринт, 2021. 288 с.
- 26.Концепція реформування системи соціальних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квіт. 2007 р. № 178-р. URL : <http://mlsp.kmu.gov.ua>.
- 27.Кордунова Н.О. Геронтопсихологія : матеріали для проведення психодіагностичного дослідження з людьми похилого віку. Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2013. 140 с.
- 28.Кулачок Л.В. Надання соціальних послуг в Україні: реалії та перспективи. *Право і безпека.* 2016. Т.5. № 3. С. 125-128.
- 29.Курило І. О. Демографічні процеси та трансформація вікової структури населення України у контексті суспільної модернізації : монографія. Київ : ІДСД ім. Птухи НАНУ, 2015. 126 с.
- 30.Ліфарєва Н.В. Старість як соціальна проблема. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка.* 2012. № 4 (239). Ч. І. С. 260-267.
- 31.Мадридський міжнародний план дій з питань старіння. URL : <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/397/53/PDF>.
- 32.Мацкевіч Ю.Р. Соціальна робота з людьми похилого віку : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 340 с.
- 33.Методичні рекомендації визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах : наказ Міністерства

- соціальної політики України від 15.10.2012 р. № 648. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0253-14>.
34. Міністерство соціальної політики України : офіційний сайт. URL : <http://mlsp.gov.ua>.
35. Міняйло О. Л. Державне реформування системи соціальних послуг. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 67-69.
36. Міщиха Л. Психологічні особливості розвитку особистості в період геронтогенезу. *Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. Серія «Філософія, соціологія, психологія»*. 2019. Вип. 14. Ч. 2. С. 17-27.
37. Новікова О. В. До проблеми організації соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку в стаціонарних закладах соціального обслуговування. *Основні парадигми педагогіки та психології в ХХІ ст.: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, Україна, 22–23 червня 2012 р.). Одеса: Південна фундація педагогіки, 2012. С. 102-104.
38. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : закон України від 5 лист. 2000 р. № 2017-III (із змінами). *Офіційний вісник України*. 2000. 17 лист. (№ 44). Ст. 1876.
39. Про деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2009 р. № 1417. *Урядовий кур'єр*, 2010. №10. С. 11-19.
40. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації : наказ Міністерства соціальної політики України від 13.11.2013 № 760. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15>.
41. Про затвердження переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати : наказ Міністерства соціальної політики від 03.09.2012 № 537. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966>.
42. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 № 3721-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12>.

- 43.Про соціальні послуги : закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 358.
- 44.Практично-соціальна робота : посібник / за ред. П. Каптер, Т. Джефера. Київ – Амстердам, 2016. 184 с.
- 45.Робак В.Є. Проблематика старіння в інтердисциплінарному контексті : понятійно-термінологічний апарат. *Вісник Черкаського ун-ту. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 203. Ч. III. С. 90-98.
- 46.Смұльсон М.Л. Екзистенційне наповнення наративу вікового періоду старості. *Актуальні проблеми психології : психологічна герменевтика* / за ред. Н. В. Чепелевої. Київ : Міленіум, 2005. 212 с. С. 106-121.
- 47.Стадник Л. А. Нові напрями кадрової політики та інформаційної підтримки при наданні медико-соціальної допомоги людям літнього віку. *П'ятий національний конгрес геронтологів і геріатрів України*. Київ, 12-14 жовтня 2010 р. URL : <http://geront.kiev.ua/psid>.
- 48.Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства : теоретичні та прикладні проблеми : монографія / за ред. С. П. Архипової. Черкаси : Гордієнко Є. І., 2024. 235 с.
- 49.Сташків Б. Соціальне обслуговування у системі соціального забезпечення: правові питання. *Право України*. 2021. № 1. С. 76-79.
- 50.Стратегія реформування системи соціальних послуг : URL: kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245497002&cat_id=244276429.
- 51.Теорії та методи соціальної роботи : підручник / за ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. Київ : Академвидав, 2015. 388 с.
- 52.Тофтїсова-Матерон Р. Соціальні послуги: як побудувати українську модель на європейських підходах. Київ : Проект ТАСІС «Посилення регіоналізації соціальних послуг в Україні», 2016. 225 с.
- 53.Тополь О.В. Історико-філософська рефлексія поняття «старість». *Гілея*. 2012. Вип. 59. С. 8-12.
- 54.Ушакова І.М. Геронтопсихологія : підручник. Харків : НУЦЗУ, 2014. 236 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для соціальних працівників

Інструкція. Шановний респондент! Метою цього опитування є вивчення стану інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні. Ваші відповіді допоможуть оцінити ефективність існуючих програм і виявити потреби в покращенні надання соціальних послуг для цієї категорії населення. Просимо вас уважно відповісти на питання анкети. Для кожного питання виберіть найбільш відповідний варіант або надайте відповідь у вільній формі. Ваша участь є конфіденційною і буде використана тільки в наукових цілях.

1. Як ви оцінюєте загальний рівень інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку у вашій громаді?

- ☐ Дуже високий
- ☐ Високий
- ☐ Середній
- ☐ Низький
- ☐ Дуже низький

2. Які види соціальних послуг для людей похилого віку, на вашу думку, є найбільш затребуваними в Україні? (виберіть всі варіанти, які підходять)

- ☐ Догляд вдома
- ☐ Паліативний догляд
- ☐ Денний догляд
- ☐ Підтримане проживання
- ☐ Соціальна реабілітація
- ☐ Юридичні послуги
- ☐ Психологічна підтримка
- ☐ Медичні послуги
- ☐ Фізична реабілітація
- ☐ Консультаційні послуги

3. Як часто у вашій роботі зустрічаються випадки, коли літні люди потребують більш ніж одного виду соціальних послуг?

- ☐ Дуже часто
- ☐ Час від часу
- ☐ Рідко
- ☐ Майже ніколи

4. Як ви оцінюєте доступність соціальних послуг для людей похилого віку у вашому регіоні?

- ☐ Повністю доступні
- ☐ Доступні в більшості випадків
- ☐ Тільки частково доступні
- ☐ Недоступні

5. Які з перерахованих послуг найбільше необхідні для людей похилого віку у вашій громаді? (виберіть до 3 варіантів)

- ☐ Догляд вдома
- ☐ Паліативний догляд
- ☐ Послуги тимчасового догляду
- ☐ Підтримане проживання
- ☐ Психологічна допомога
- ☐ Медичні послуги
- ☐ Транспортні послуги
- ☐ Послуги соціальної інтеграції
- ☐ Юридична допомога

6. Наскільки ефективно працюють служби денного догляду для літніх людей у вашій громаді?

- ☐ Дуже ефективно
- ☐ Ефективно
- ☐ Середньо
- ☐ Малоефективно
- ☐ Зовсім неефективно

7. Які проблеми ви найчастіше стикаєтесь при організації соціальних послуг для людей похилого віку? (виберіть всі варіанти, які підходять)

- ☐ Нестача фінансування
- ☐ Відсутність кваліфікованих кадрів
- ☐ Бюрократичні перепони
- ☐ Недостатня кількість доступних послуг
- ☐ Відсутність мобільності у літніх людей
- ☐ Низька поінформованість громадян про послуги

8. Як часто ваші клієнти (люди похилого віку) звертаються за допомогою у вирішенні юридичних питань?

- ☐ Дуже часто
- ☐ Час від часу
- ☐ Рідко
- ☐ Майже ніколи

9. Чи є в Україні достатня кількість послуг паліативного догляду для людей похилого віку?

- ☐ Так, достатньо
- ☐ Ні, недостатньо
- ☐ Не знаю

10. Як ви оцінюєте якість послуг соціальної реабілітації для людей похилого віку в вашому регіоні?

- ☐ Висока якість
- ☐ Середня якість
- ☐ Низька якість
- ☐ Відсутні такі послуги

11. Як ви оцінюєте роль соціальних працівників у наданні послуг для людей похилого віку?

- ☐ Дуже важлива
- ☐ Важлива
- ☐ Не дуже важлива

☐ Мало важлива

12. Чи забезпечені люди похилого віку у вашій громаді всіма необхідними технічними засобами для полегшення їхнього побуту (наприклад, ходунки, ліфти, адаптовані транспорти)?

☐ Так, повністю

☐ Частково

☐ Ні, майже не забезпечені

☐ Не знаю

13. Як часто виникає потреба у психологічній підтримці для людей похилого віку?

☐ Дуже часто

☐ Час від часу

☐ Рідко

☐ Майже ніколи

14. Які зміни, на вашу думку, потрібно впровадити для поліпшення доступу літніх людей до соціальних послуг? (виберіть всі варіанти, які підходять)

☐ Збільшення фінансування

☐ Підвищення кваліфікації працівників

☐ Розширення спектру послуг

☐ Зниження бюрократичних бар'єрів

☐ Підвищення поінформованості населення

☐ Покращення транспортного забезпечення

15. Чи є у вашій громаді послуги для людей похилого віку, які потребують спеціалізованого догляду (наприклад, для людей з інвалідністю, деменцією)?

☐ Так, є

☐ Частково є

☐ Ні, немає

16. Які послуги для людей похилого віку вважаєте найбільш ефективними у вашій громаді? (виберіть 2-3 найбільш ефективні)

☐ Догляд вдома

☐ Паліативний догляд

☐ Соціальна реабілітація

☐ Психологічна підтримка

☐ Транспортування до медичних закладів

☐ Підтримане проживання

17. Як ви оцінюєте рівень співпраці між державними та приватними організаціями у сфері надання соціальних послуг для людей похилого віку?

☐ Високий рівень співпраці

☐ Середній рівень співпраці

☐ Низький рівень співпраці

☐ Відсутність співпраці

18. Які послуги соціальної інтеграції найбільш важливі для людей похилого віку у вашій громаді? (виберіть до 2 варіантів)

☐ Спільні заходи (культурні, спортивні)

☐ Волонтерські програми

☐ Психологічні консультації

☐ Соціальна адаптація через навчання новим навичкам

19. Які послуги соціального супроводу є найбільш важливими для підтримки літніх людей у вашій громаді?

☐ Послуги працевлаштування

☐ Соціальна підтримка при переселенні

☐ Послуги влаштування в будинки престарілих

☐ Консультації з соціального забезпечення

20. Які, на вашу думку, найбільші бар'єри для ефективної інтеграції соціальних послуг для людей похилого віку в Україні?

☐ Недостатнє фінансування

☐ Бюрократія

☐ Відсутність кваліфікованих кадрів

☐ Недостатня інформація для літніх людей

☐ Низька мотивація працівників соціальних служб

Дякуємо за участь в опитуванні!